

Řízení hybnosti a jeho poruchy

Prof. MUDr. Robert JECH, Ph.D.

Neurologická klinika a Centrum klinických neurověd
Universita Karlova v Praze,

1. Lékařská fakulta a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze

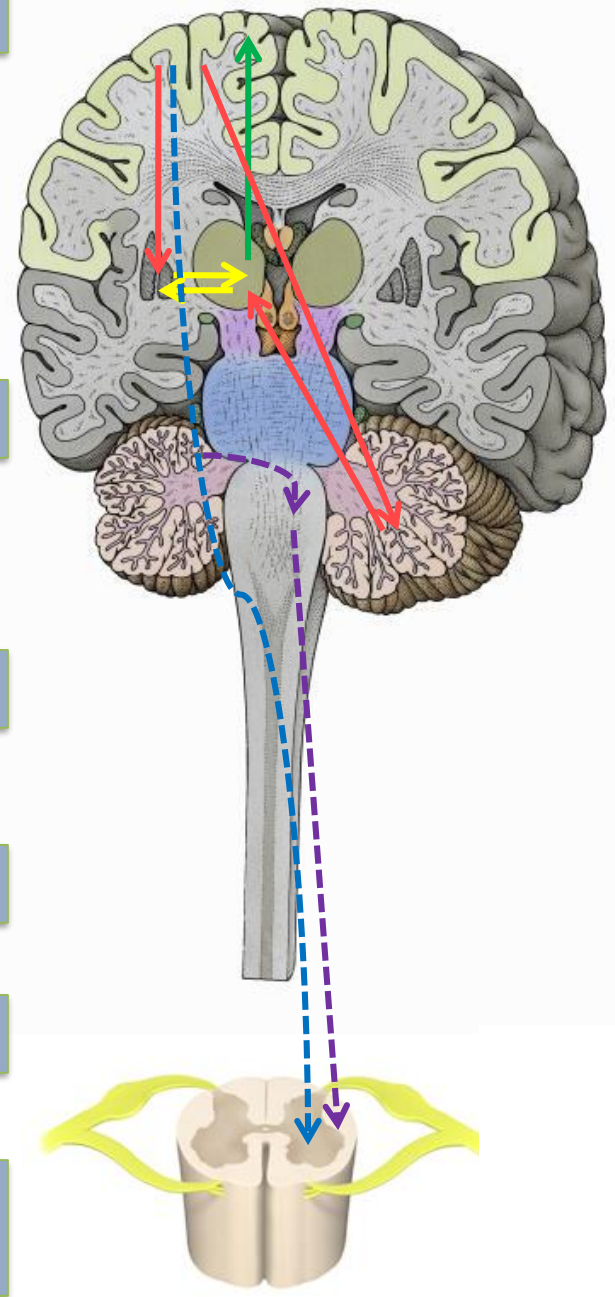
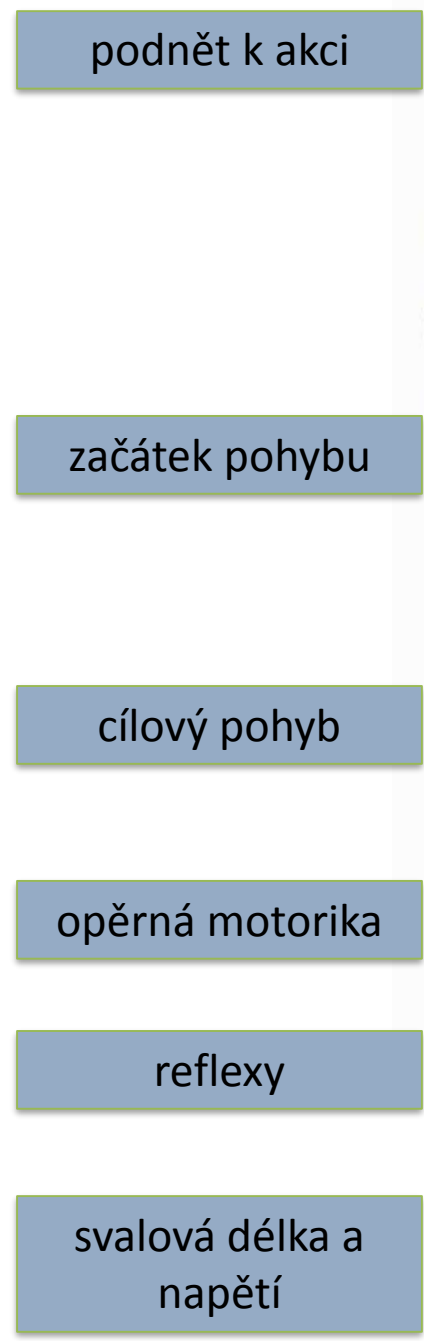
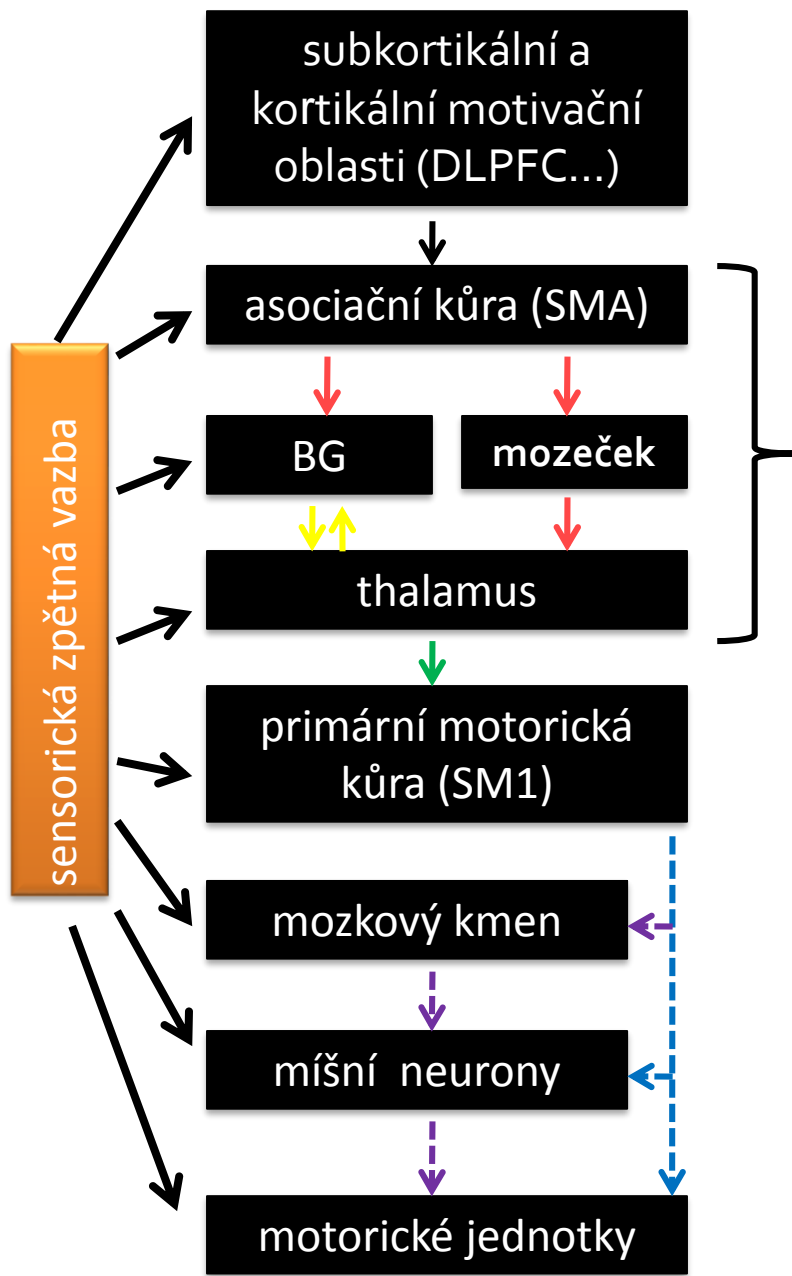

Abb. 6.

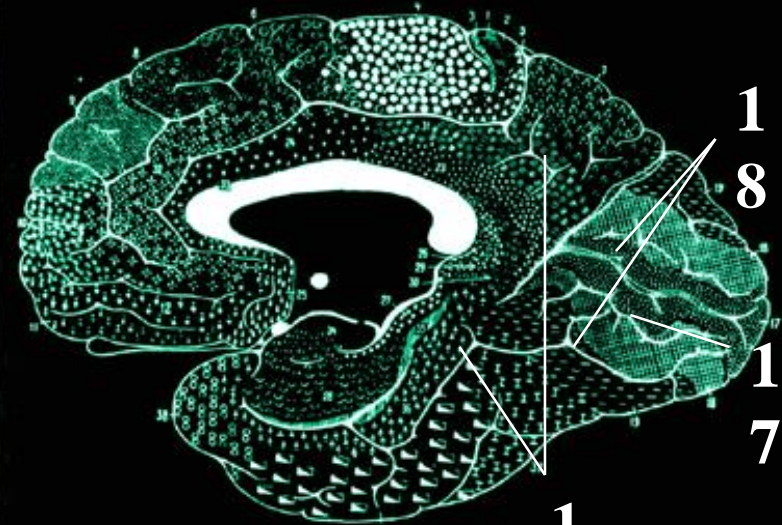
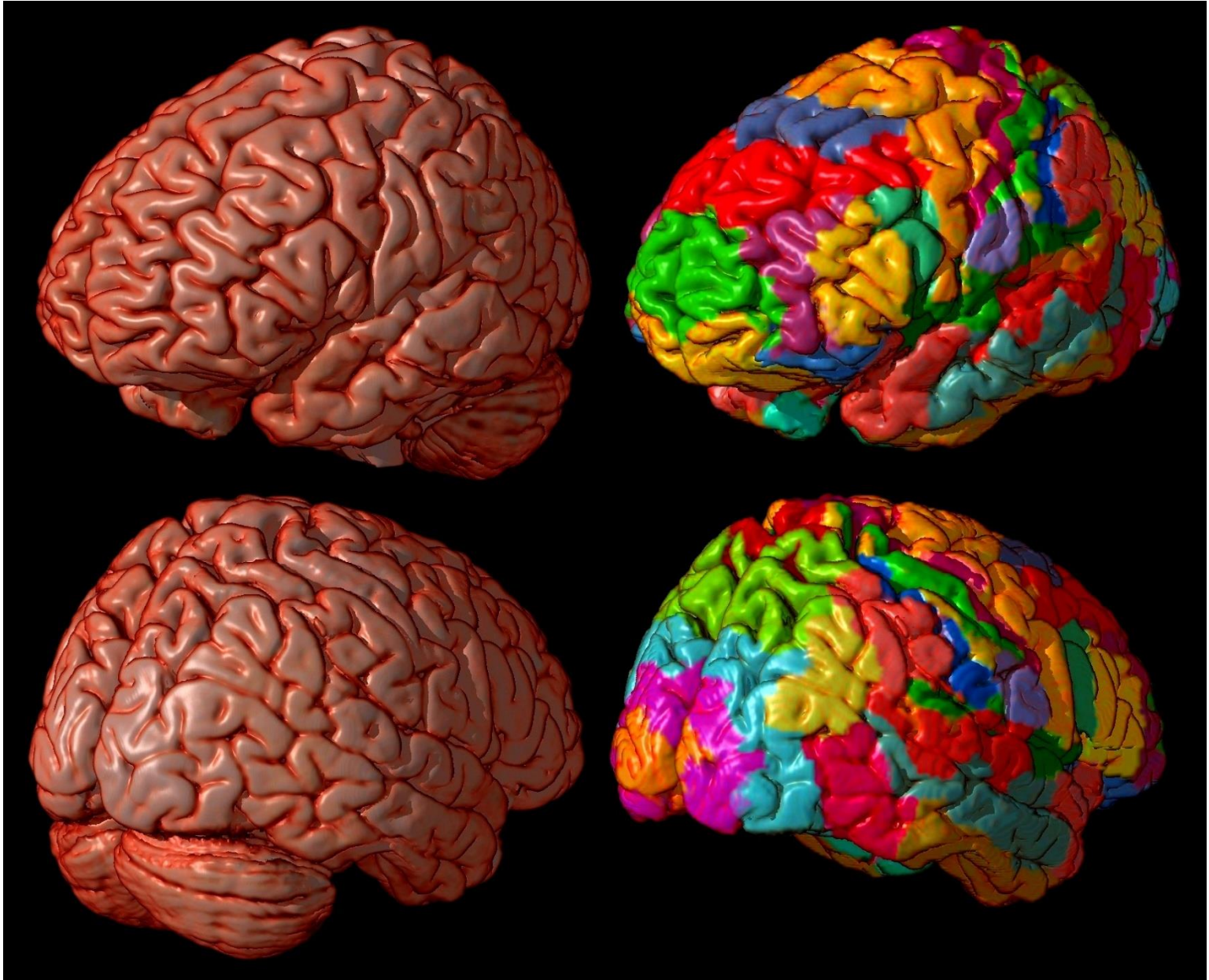

Abb. 7.

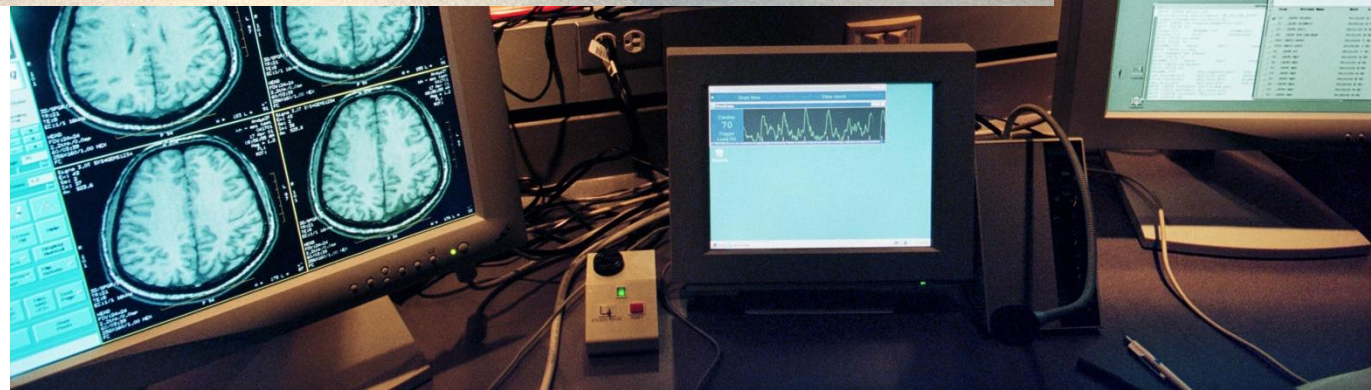
K. Brodmann (1868-1918)

Mapování mozku

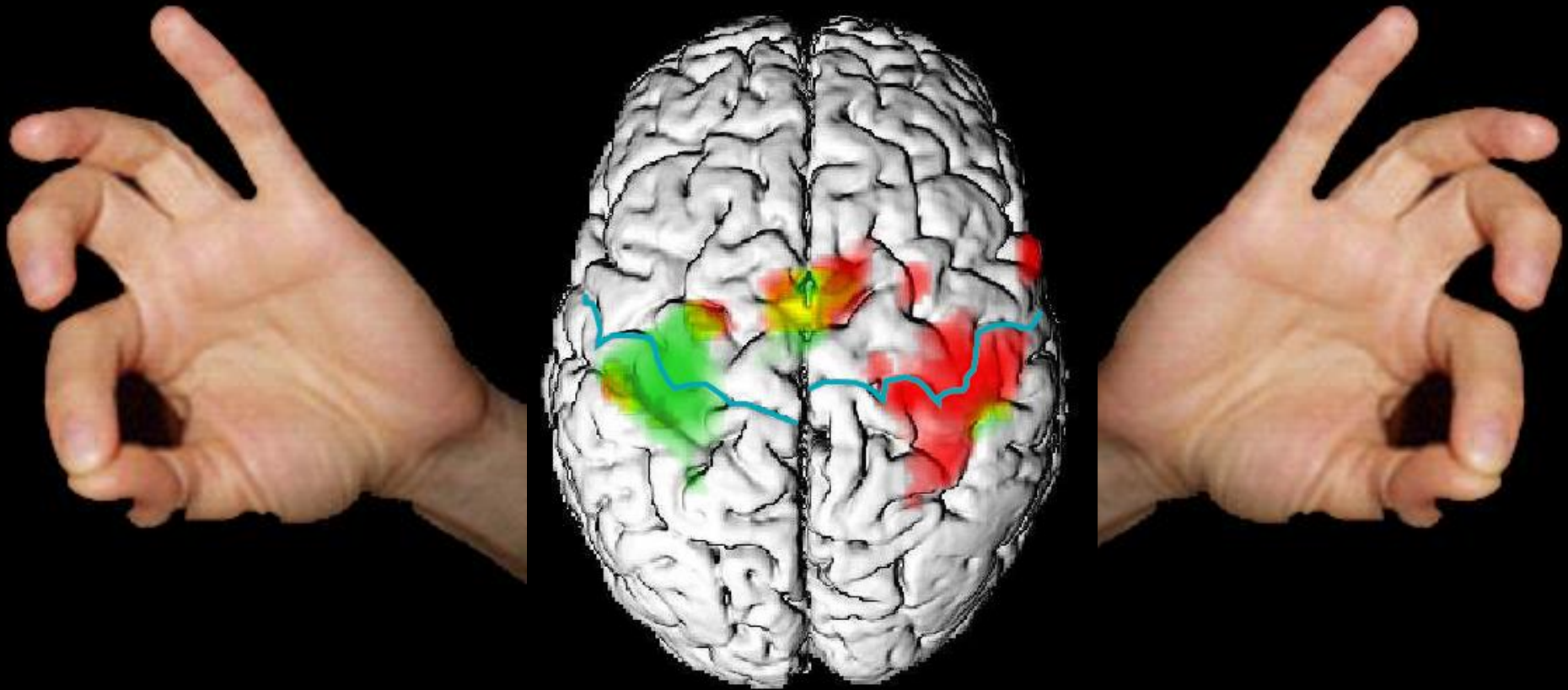

Funkční magnetická rezonance

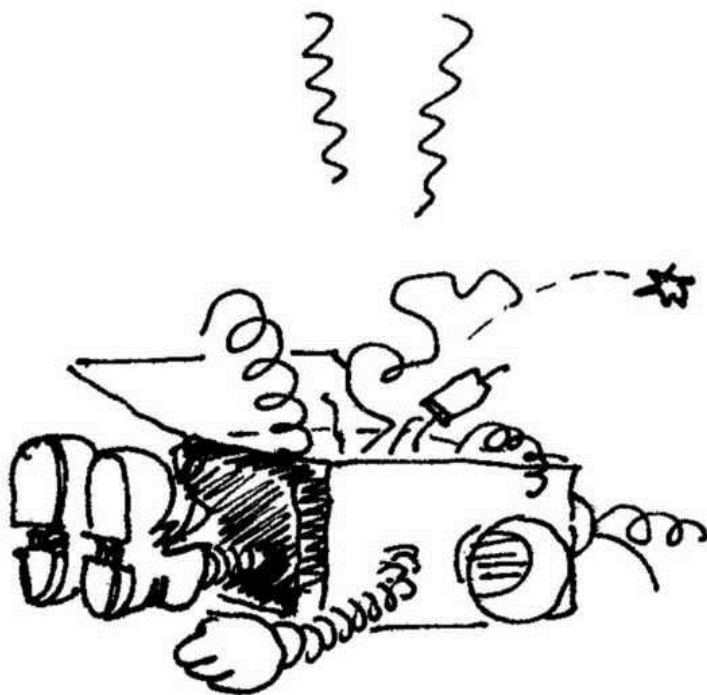
Řízení hybnosti

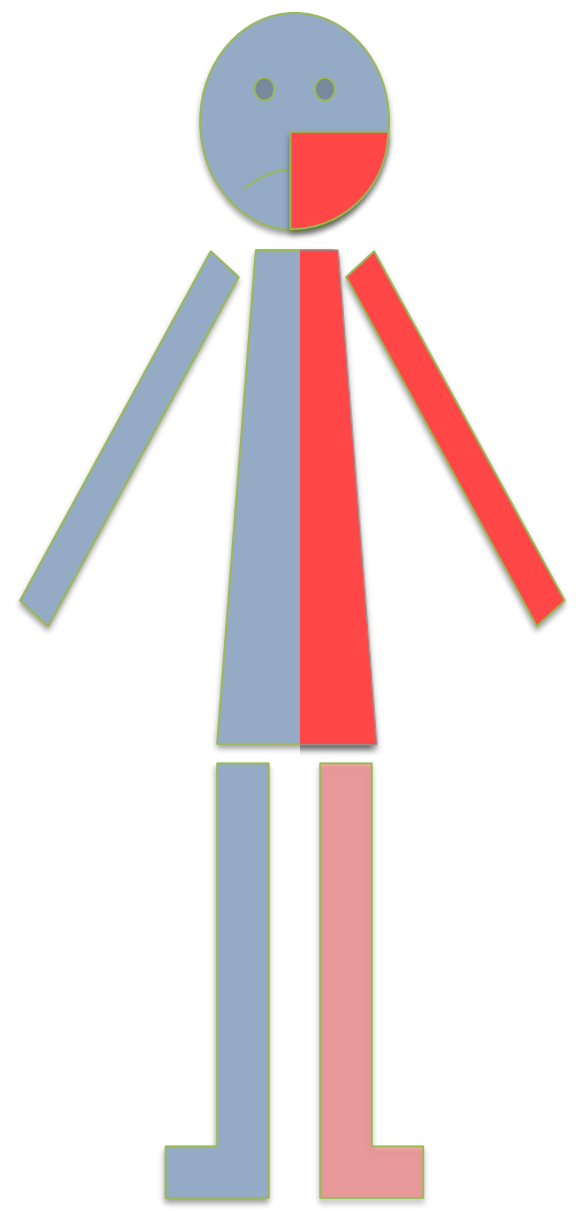
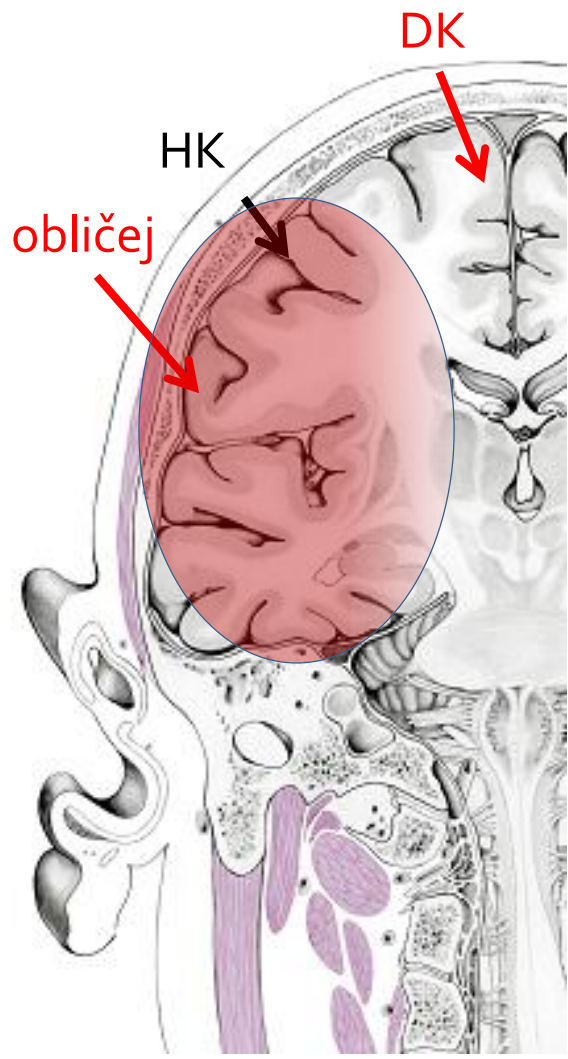
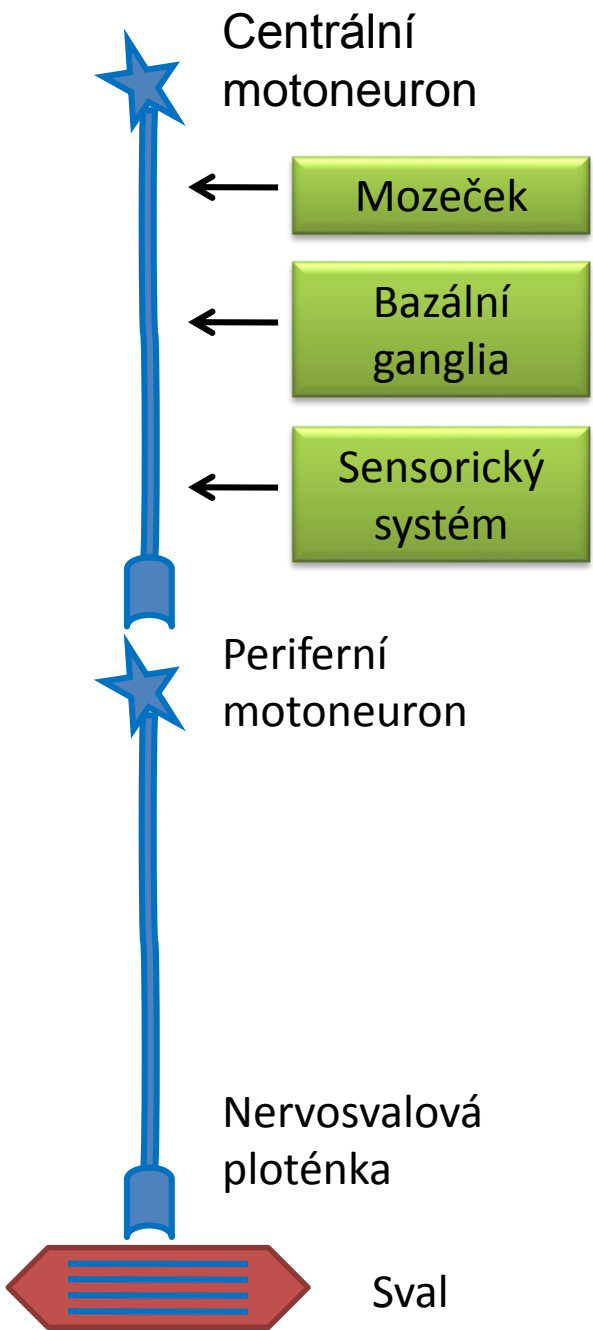

SM1, SMA, PM, DLPFC
S2, PC a mozeček

Poruchy řízení hybnosti

- obrna
- parkinsonismus
- dystonie

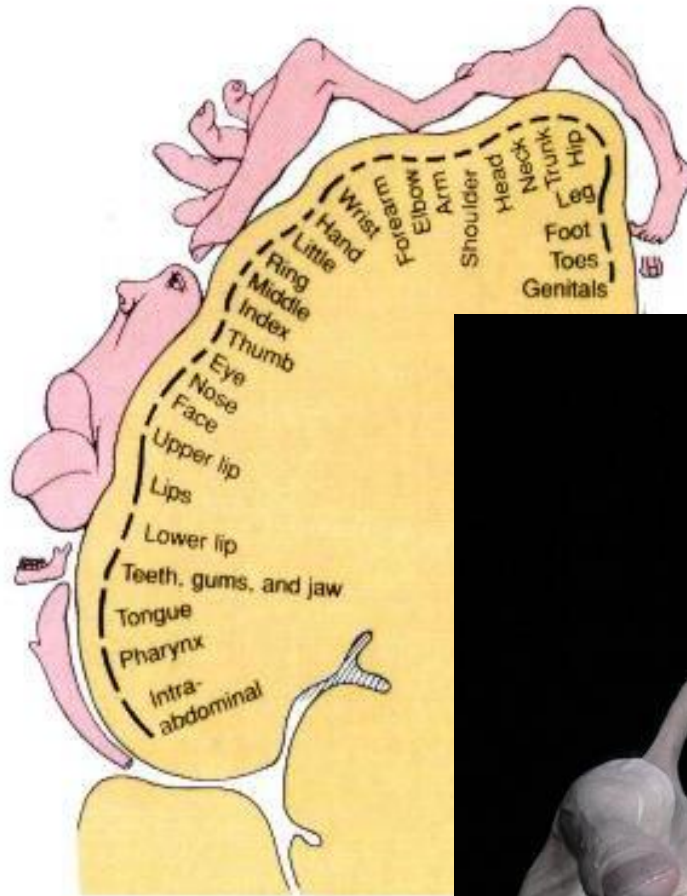

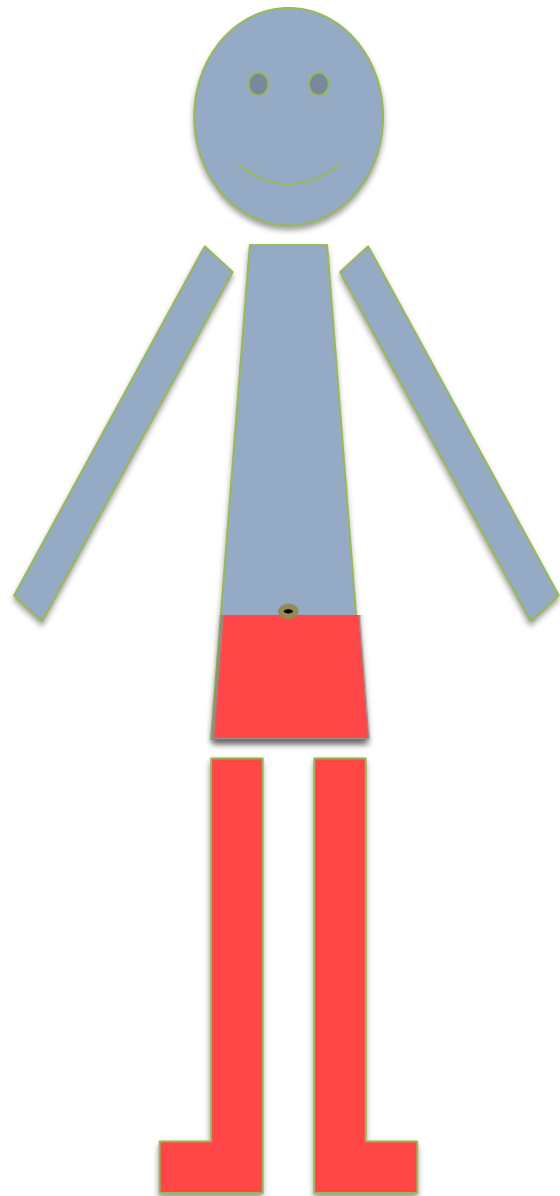
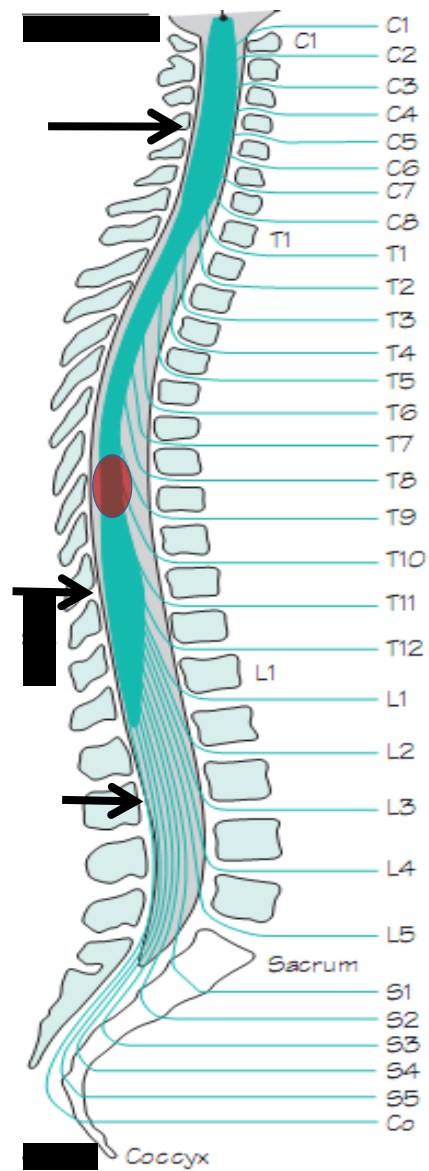
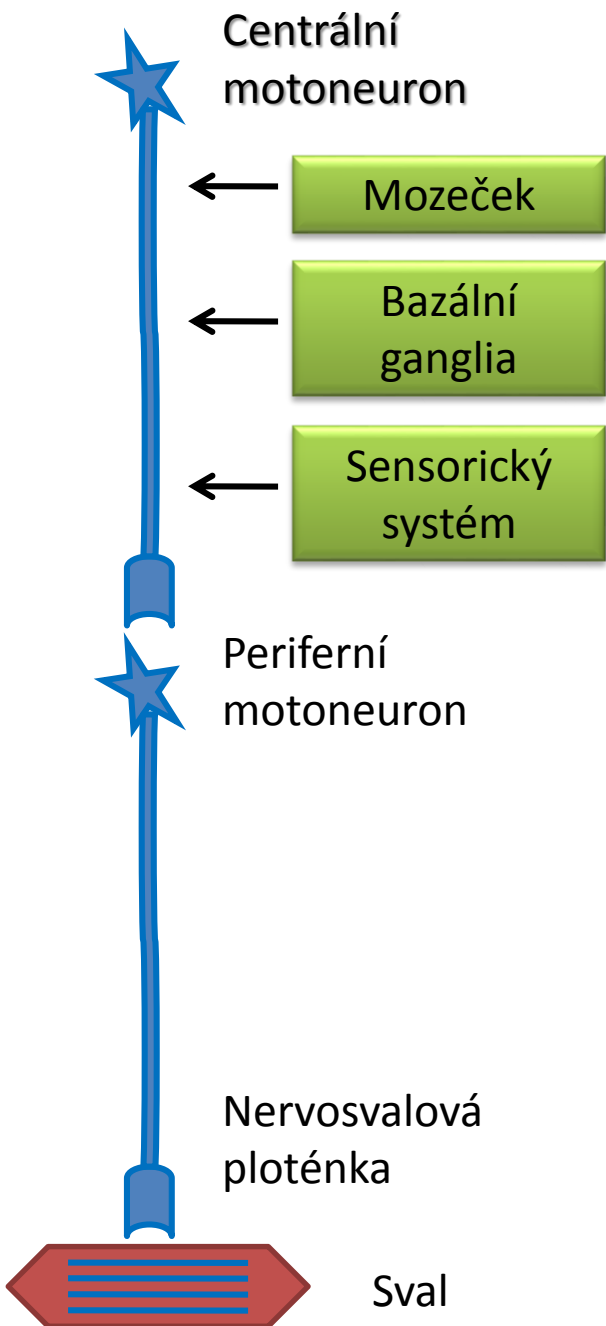

homunculus

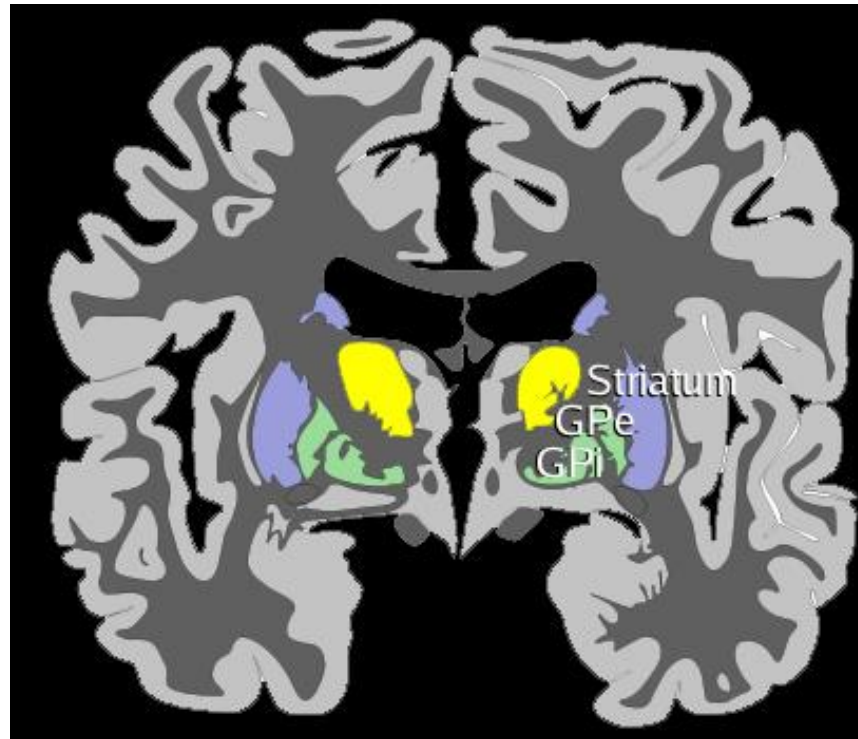

W. Penfield
(1891-1976)

Parkinsonova nemoc

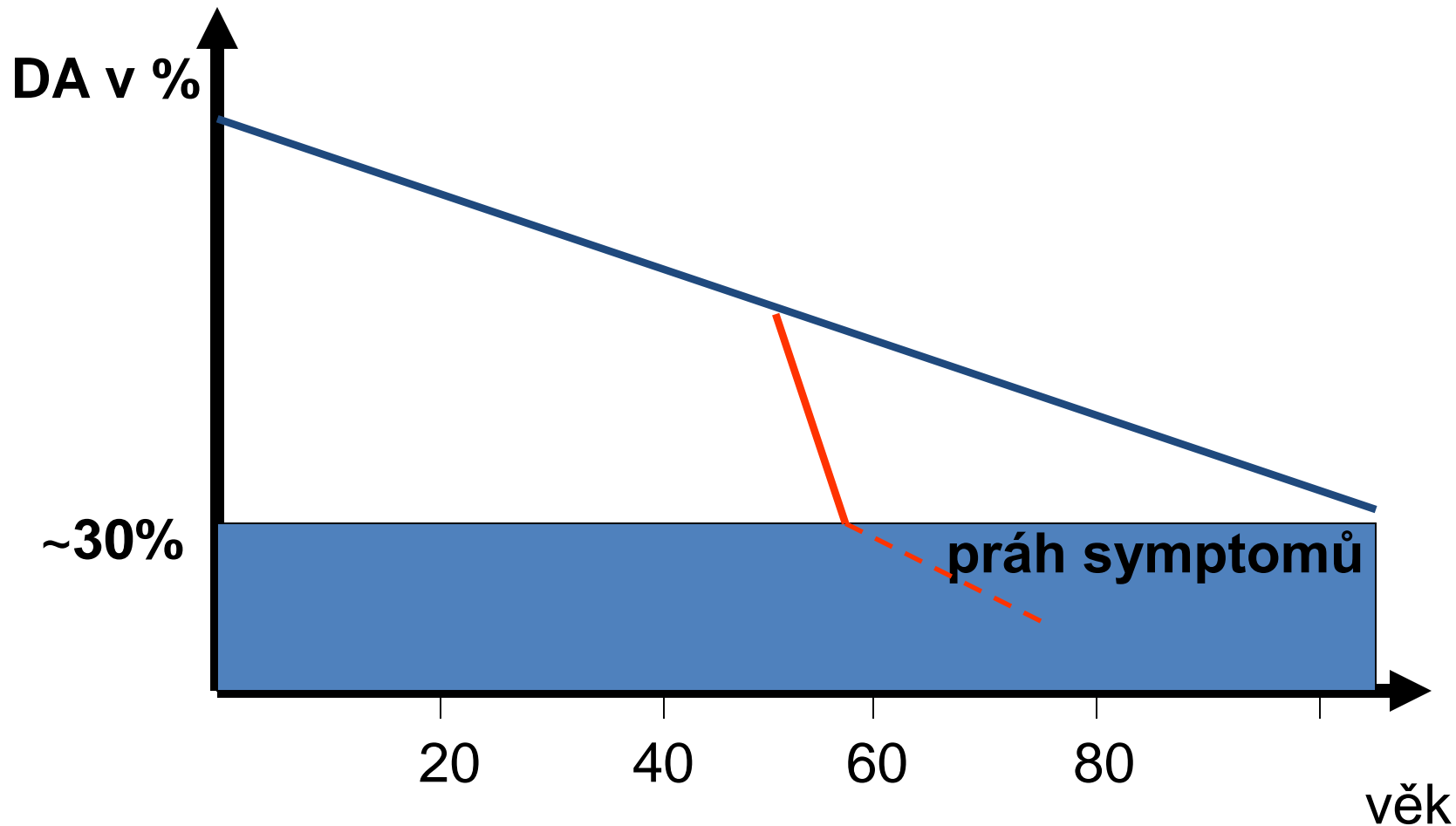
nedostatek tvorby dopaminu v substantia nigra
porucha funkce bazálních ganglií

Příčina parkinsonismu

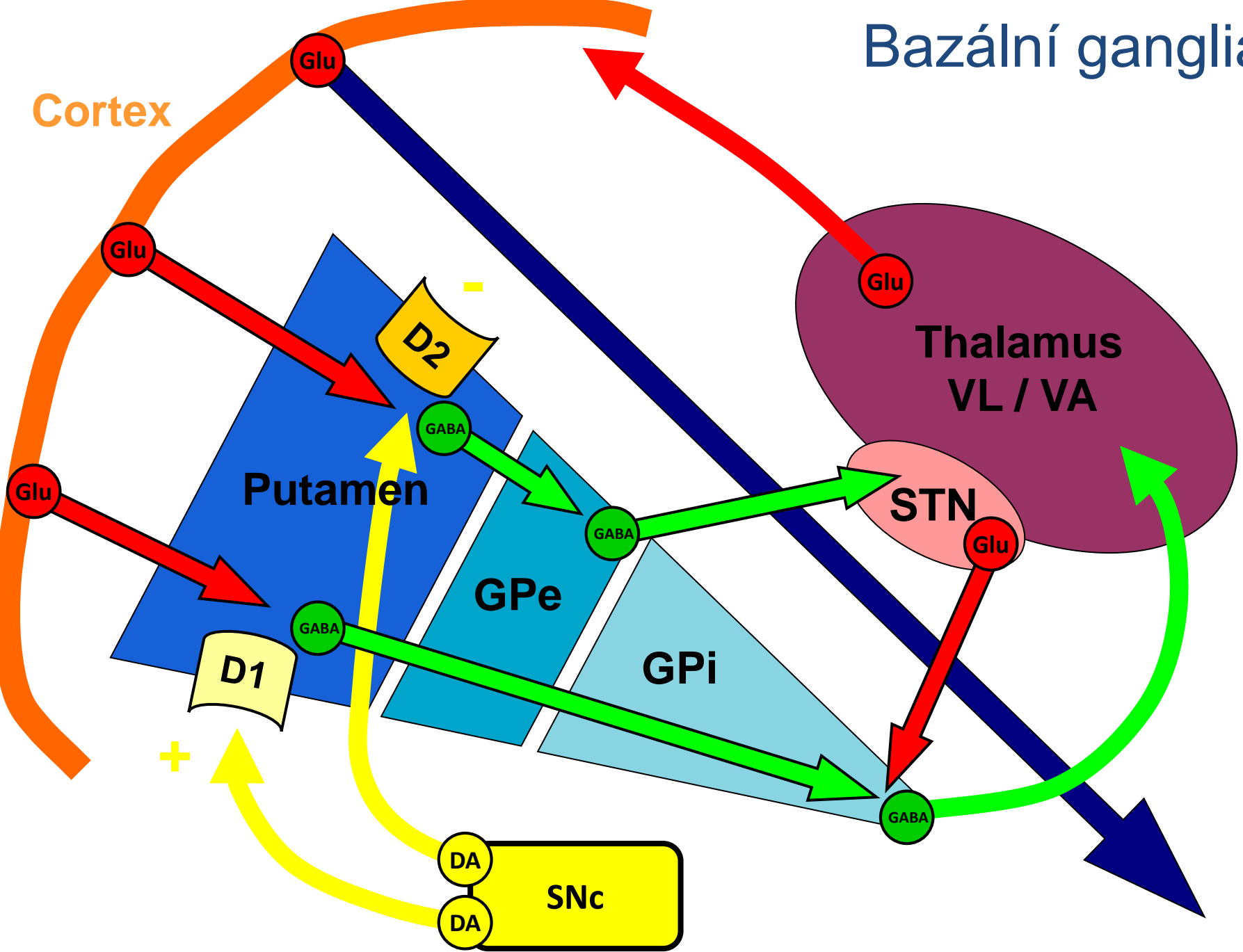
- **Parkinsonova nemoc** **80%**
- **sekundární parkinsonský syndrom (PS)** **10%**
  - polékový, intoxikace
  - multiinfarktová encefalopatie, normotenzní hydrocefalus
  - postraumatický (encephalopathia pugilistica)
  - postencefalitický
- **Jiné neurodegenerativní choroby** **10%**
(Atypický parkinsonismus, „Parkinson +“)
  - Multisystémová atrofie
  - Progresivní supranukleární paralýza
  - Alzheimerhova choroba
  - DLBD, CBD, FTD , atd

Pokles syntézy dopaminu

Bazální ganglia

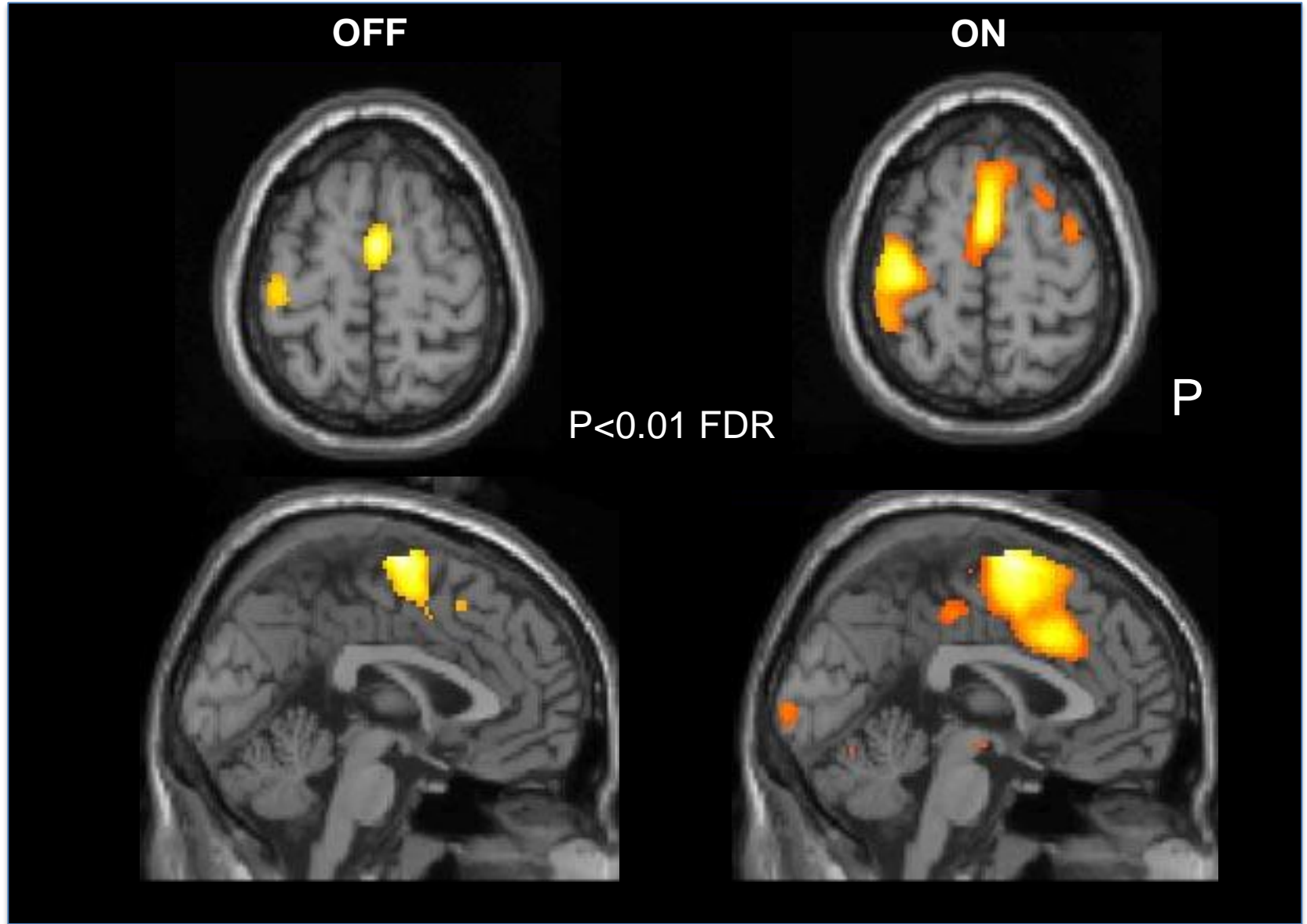
Cortex

Parkinsonova nemoc

stisk tlačítka

Farmakologická léčba PN

- **základní léčba**
  - L-DOPA
  - agonisté dopaminu
- **doplňková léčba**
  - COMT inhibitory
  - MAO-B inhibitory
  - Anticholinergika
  - Amantadin

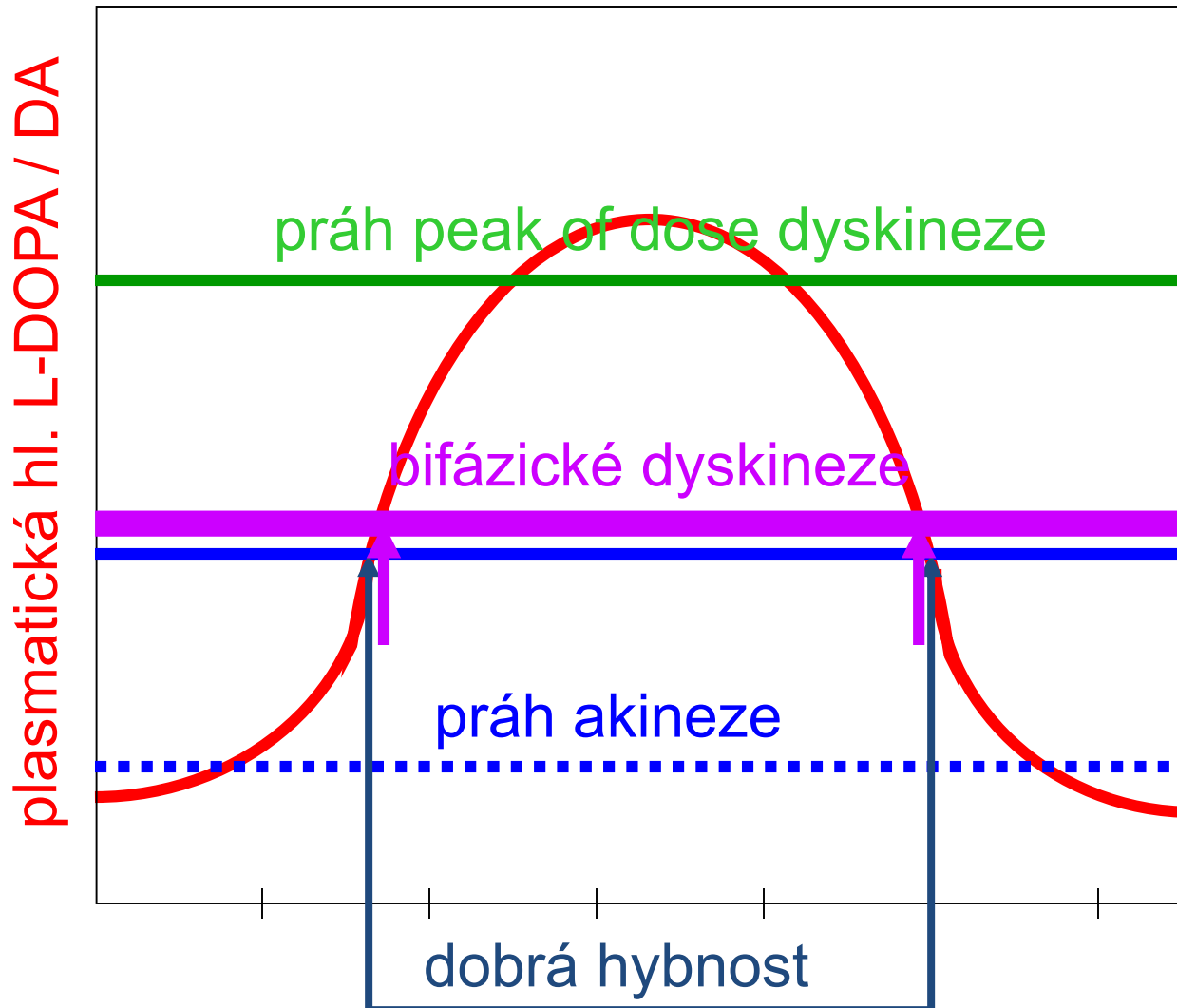

PN – pozdní komplikace

- **související s nemocí**
  - zhoršení hybnosti
  - non-dopaminergní motorické příznaky
  - autonomní příznaky
  - kognitivní příznaky
- **související s léčbou**
  - fluktuace hybnosti
  - dyskineze a dystonie
  - psychiatrické komplikace

PN – pozdní komplikace

dystonie

nechtěný stah jednoho nebo skupiny svalů působící záškuby, neúčelné pohyby nebo abnormální držení těla.

idiopatická fokální dystonie

- **Blefarospasmus**

- fokální dystonie s intermitentním nebo trvalým mimovolným svíráním očních víček (zpravidla oboustranným) působeným stahy m. orbicularis oculi

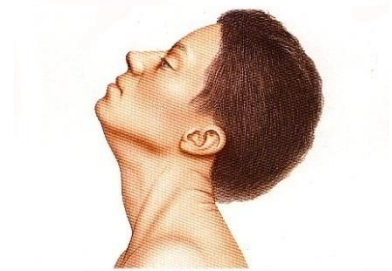
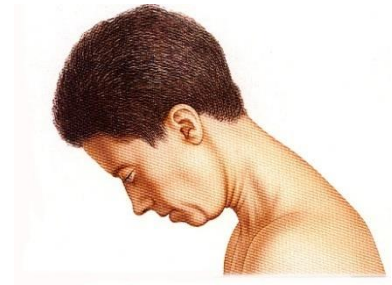
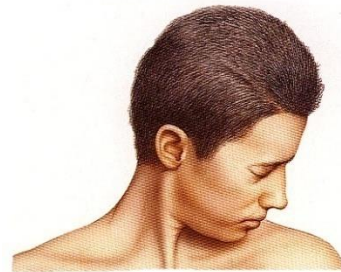
- Epidemiologie:

- 78% všech dystonií
    - častěji ženy
    - věk na začátku 50-60 let
    - Horší se světlem, větrem
    - psychickou zátěží

idiopatická fokální dystonie

- **Cervikální dystonie**

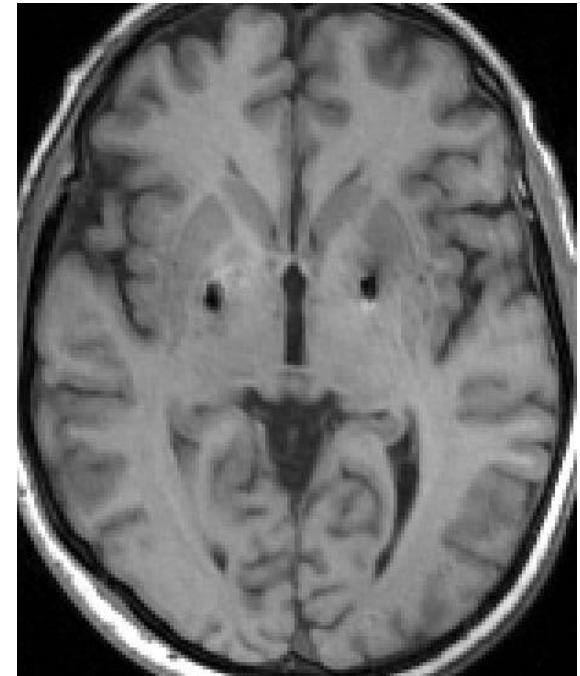
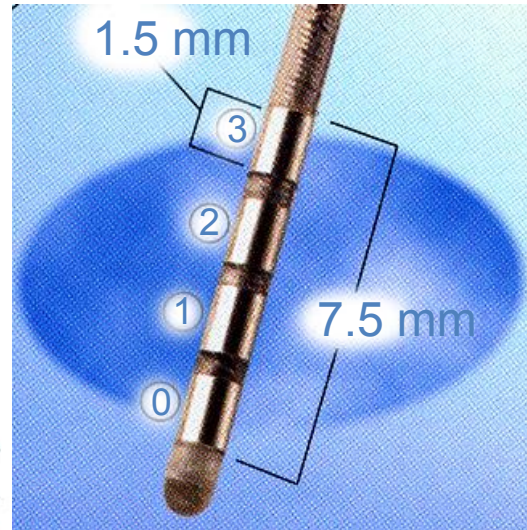
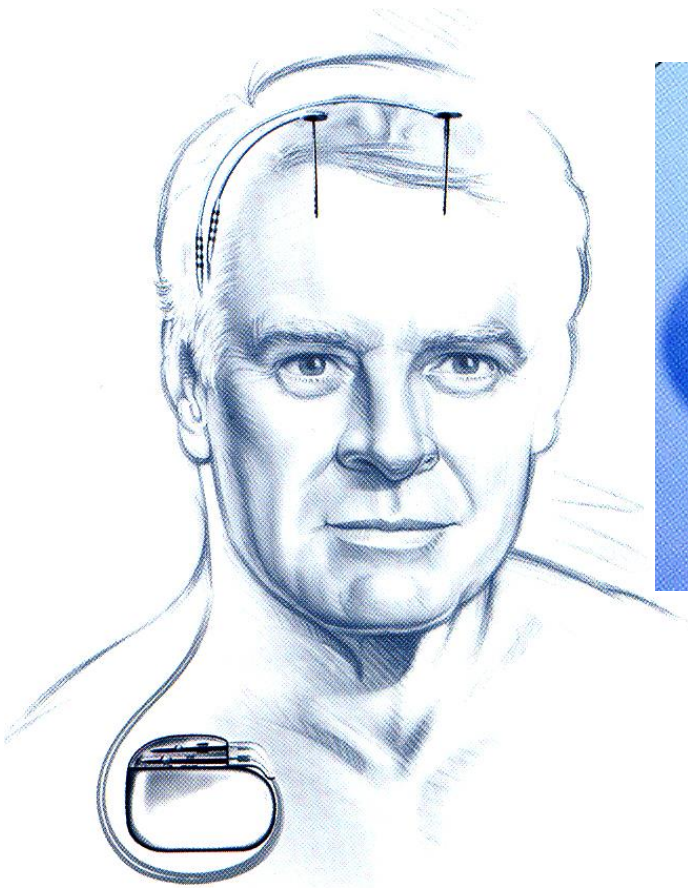
- mimovolní stáčení nebo držení hlavy
- rotace, inklinace retro či anteroflexe hlavy nebo kombinace
- prevalence 30 na 100000
- začátek 35-45 lety
- ženy : muži (2 : 1)
- vznik často po úrazu
- po psychickém vypětí
- 10 % spontánní remise

elektrická stimulace mozku

DBS – Hluboká mozková stimulace

DBS u třesu

- **Indikační kritéria**
  - farmakologické možnosti léčby vyčerpány
  - invalidizující třes
- **cílové jádro**
  - VIM jádro thalamu
  - Jedno / oboustranně
  - třes končetin

DBS/Vim u třesu

- Farmakologicky nezvladatelný
  - primidon, propranolol, metipranolol, clonazepam, gabapentin, clozapin, btx, L-DOPA, biperiden, procyklidin
- Esenciální třes
- Hrubý třes u Parkinsonovy nemoci
- Rubrální třes
- Neuropatický třes
- Třes u RS (spíše ne)

Parkinsonova nemoc

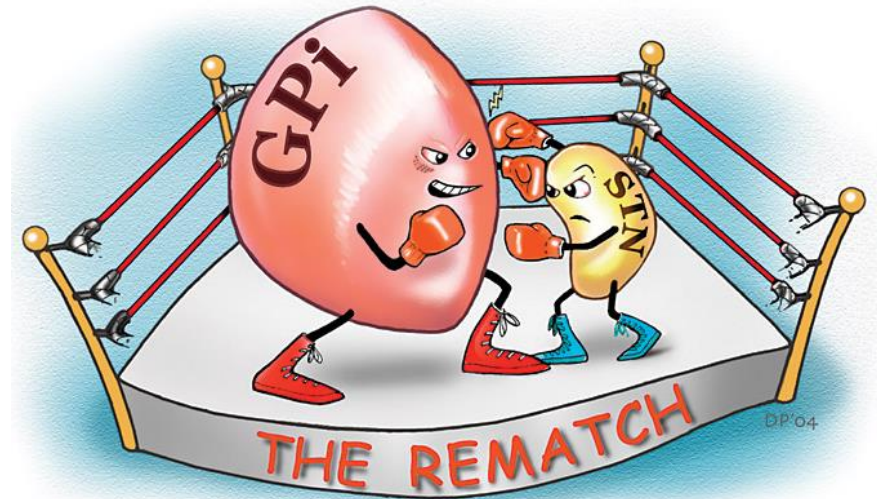
- cíle

- STN

- nejčastější cíl
    - rigidita, akineze, třes
    - dyskinéze (nepřímo)

- Gpi

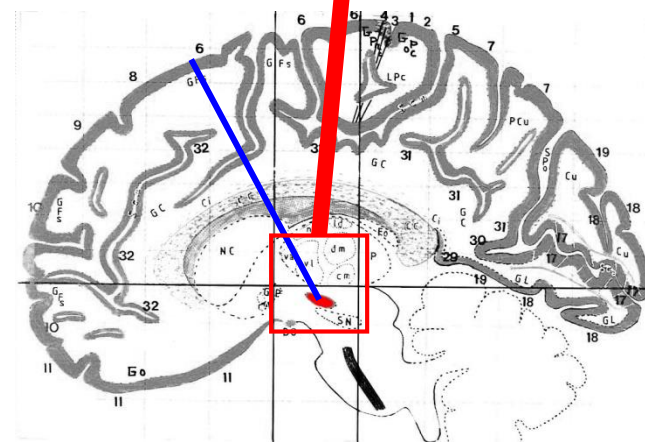
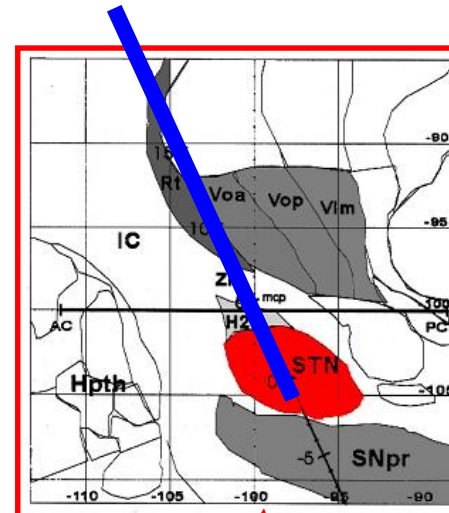
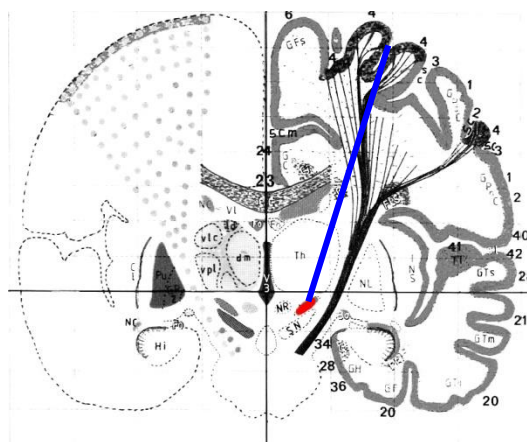
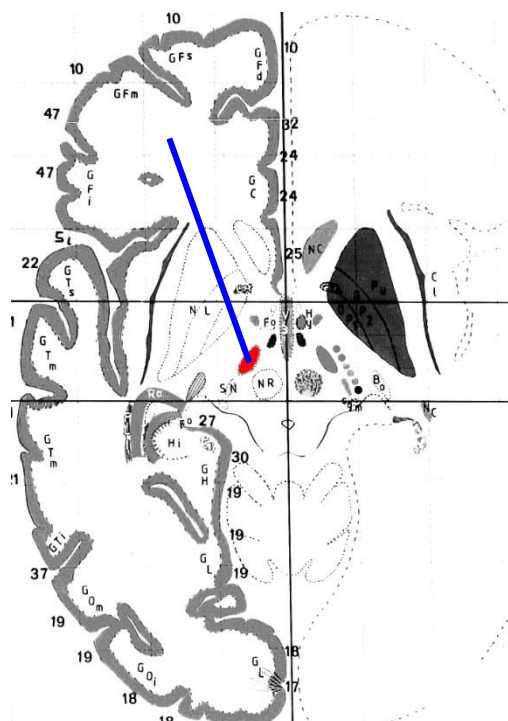
- méně často
    - antidyskinetický efekt
    - rigidita, akineze, třes

Subthalamické jádro

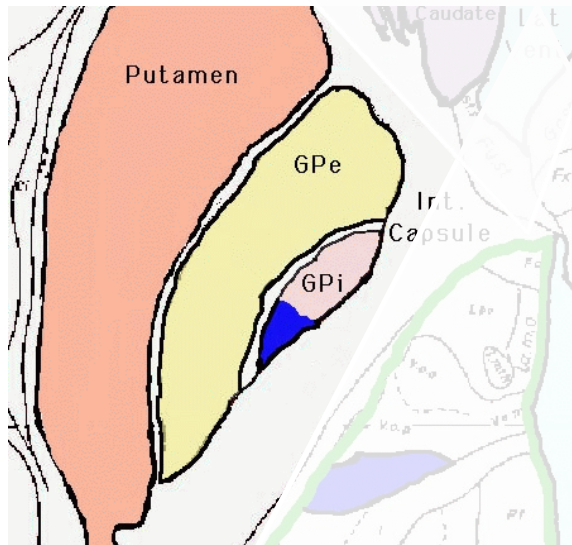
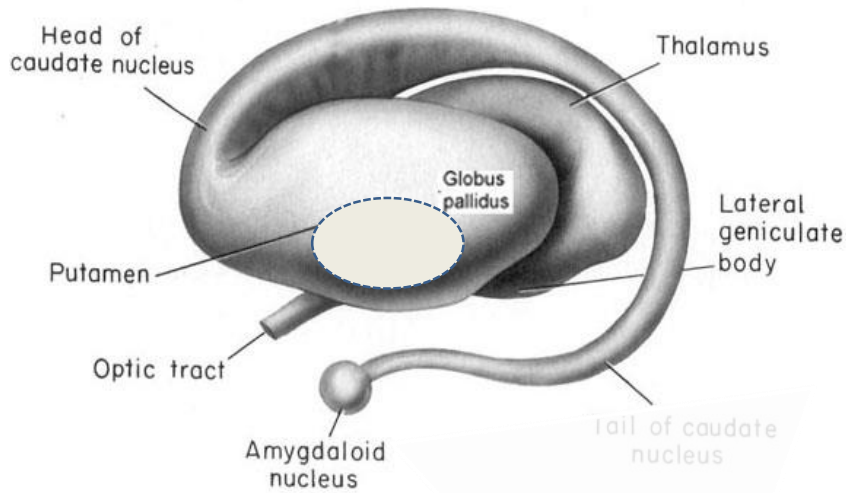
■ STN

- 2 x 4 x 6 mm
- Somatotopicky organizováno dorsolaterální část

Globus pallidus internus

- **GPi**
  - relativně velká struktura
  - somatotopická organizace
    - ventrální – antidyskinetická
    - dorsální – prodyskinetická
    - posteriorní – motorická
  - ideální cíl:
    - **postero-ventro-laterální porce**

Deník pacienta

- dyskiniéze
- dobrá hybnost
- horší hybnost
- špatná hybnost

datum	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	1-3	3-5	
mimovolní pohyby		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					
dobrá hybnost																			S	S	S		
ne zcela dobrá hybnost		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X	S
třes, ztuhlost, zpomalenost	X	P		X																			
NEHYBNOST																							
datum 15. 7. 2002	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	1-3	3-5	
mimovolní pohyby		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				
dobrá hybnost																				S	S	S	
ne zcela dobrá hybnost		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X	X
třes, ztuhlost, zpomalenost	X	P		X																			
NEHYBNOST																							
datum 16. 7. 2002	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	1-3	3-5	
mimovolní pohyby		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					
dobrá hybnost																							
ne zcela dobrá hybnost	S	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	S	S	S	S	S
třes, ztuhlost, zpomalenost					X	P																	
NEHYBNOST																							
datum 17. 7. 2002	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	1-3	3-5	
mimovolní pohyby		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				
dobrá hybnost																				S			
ne zcela dobrá hybnost	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		S	X	S	
třes, ztuhlost, zpomalenost					X	P																	
NEHYBNOST																							
datum 18. 7. 2002	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	1-3	3-5	
mimovolní pohyby		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				
dobrá hybnost																				S	S	S	
ne zcela dobrá hybnost		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					
třes, ztuhlost, zpomalenost	X				X																	X	
NEHYBNOST																							

Deník po operaci

datum	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	1-3	3-5	
4.10.2002																							
mimovolní pohyby																							
dobrá hybnost	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	S	S	S
ne zcela dobrá hybnost																							
třes, ztuhlost, zpomalenost																							
5.10.2002																							
mimovolní pohyby																							
dobrá hybnost	S	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	S	S	S
ne zcela dobrá hybnost																							
třes, ztuhlost, zpomalenost																							
6.10.2002																							
mimovolní pohyby																							
dobrá hybnost	S	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	S	S	S
ne zcela dobrá hybnost																							
třes, ztuhlost, zpomalenost																							
7.10.2002																							
mimovolní pohyby																							
dobrá hybnost	S	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	S	S	S
ne zcela dobrá hybnost																							
třes, ztuhlost, zpomalenost																							
8.10.2002																							
mimovolní pohyby																							
dobrá hybnost	S	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	S	S	S
ne zcela dobrá hybnost																							
třes, ztuhlost, zpomalenost																							

DBS/STN - Indikační kritéria

Parkinsonova nemoc

- Středně pokročilé stádium
  - výrazné motorické komplikace reagující na dopaminergní léčbu
- Nedostatečná dlouhodobá kompenzace perorální léčbou
- Intaktní kognitivní funkce
- Snaha udržet si práci
- Věk do 60 let, trvání PN do 10 let

DBS/STN u PN

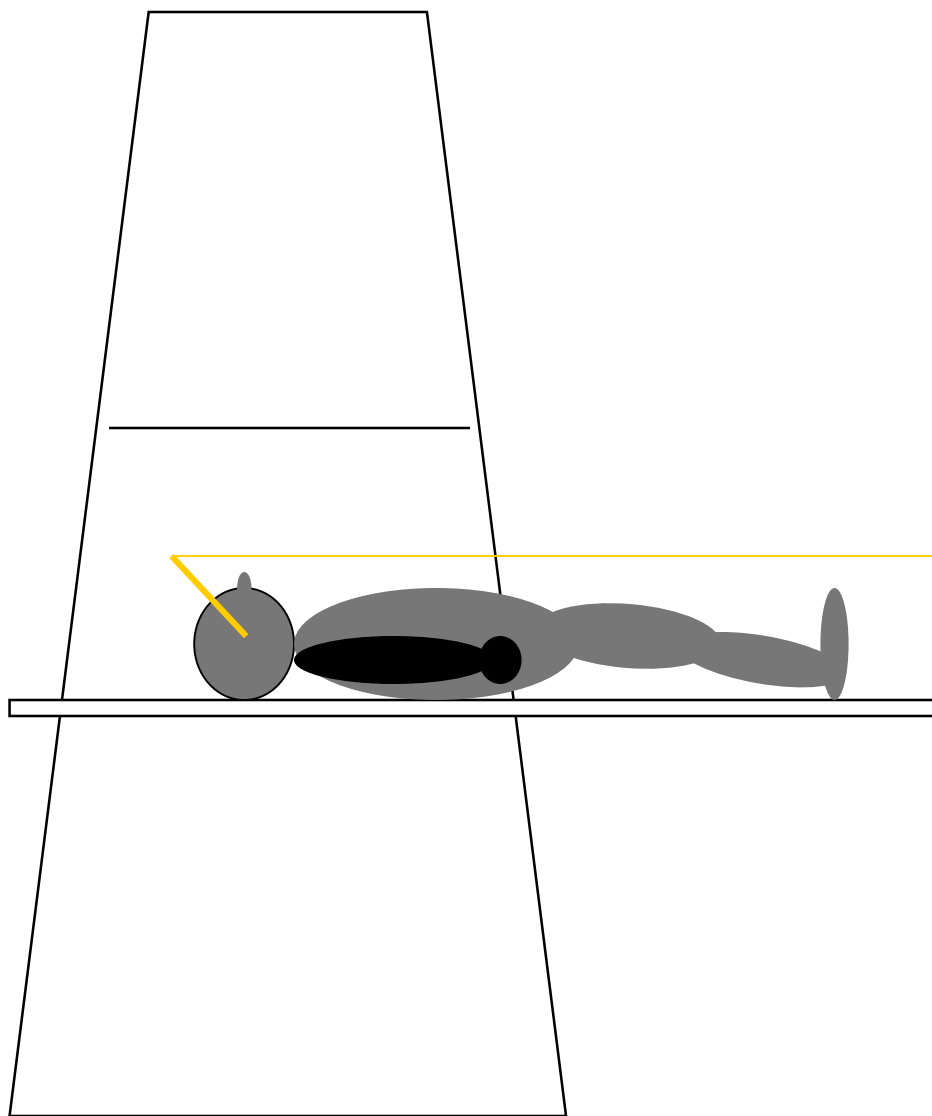
operace ANO:

- **Pozdní motorické komplikace:**
  - zkracování účinku L-DOPA
  - OFF stavy
  - náhlé střídání ON/OFF stavů
  - OFF freezing
  - dyskinéze na vrcholu dávky
  - Bifázické dyskinéze
  - OFF dystonie

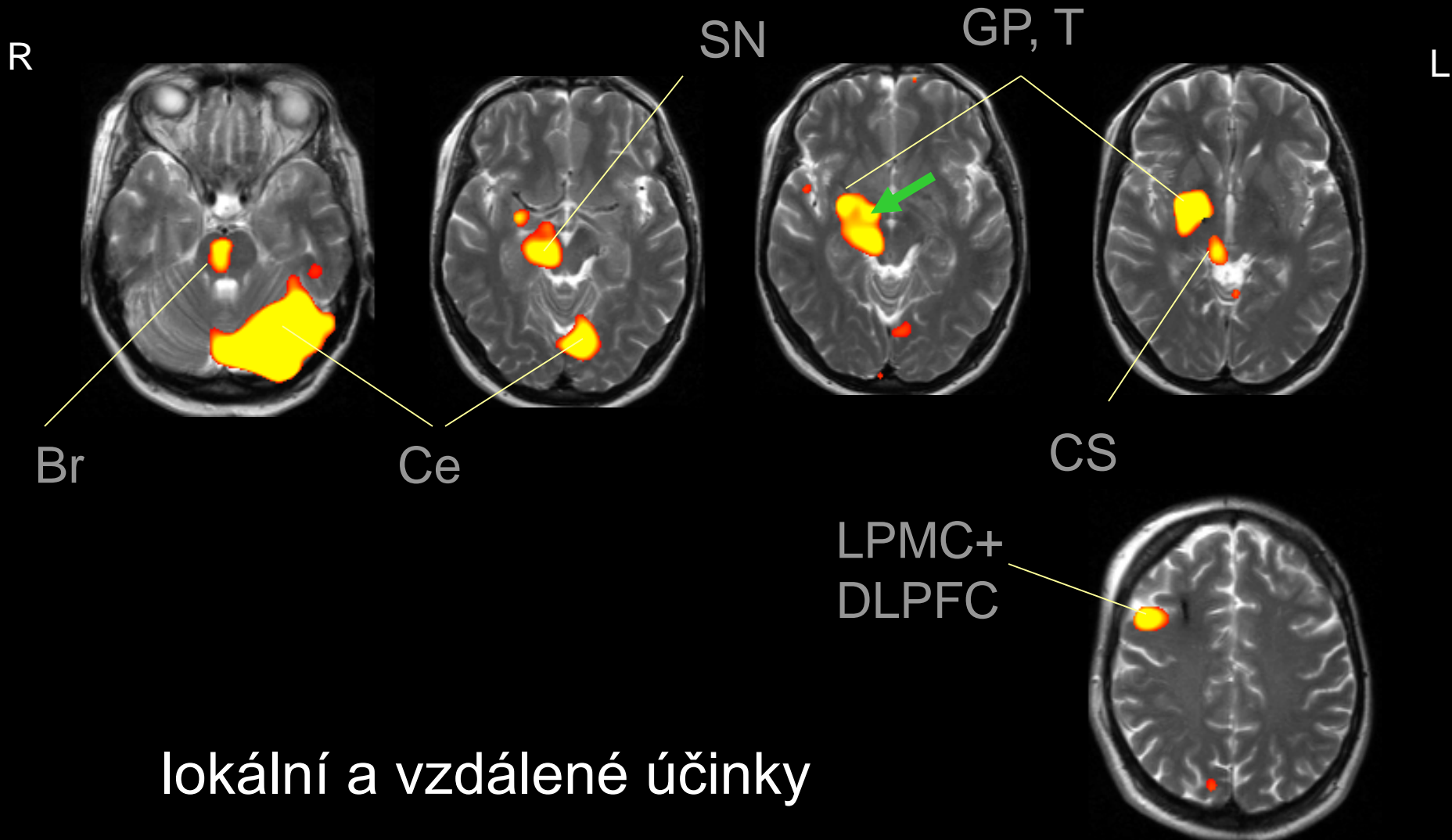
DBS/STN - Vylučovací kritéria

- Parkinsonské syndromy
- Nedostatečná odpovídavost dominantních symptomů na dopaminergní léčbu
- Demence
- Polékové psychotické stavy
- Floridní deprese
- Vážná komorbidita
- Nízká compliance nebo nerealistické očekávání
  - Strukturální změna BG
  - Krátké (< 3 roky) nebo dlouhé (> 20 let)
  - vysoký věk (> 67 let)

Externí stimulátor

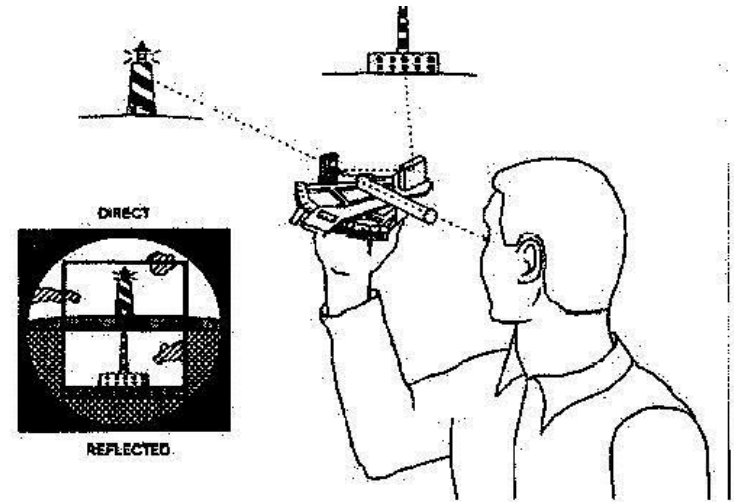
Hluboká mozková stimulace

lokální a vzdálené účinky

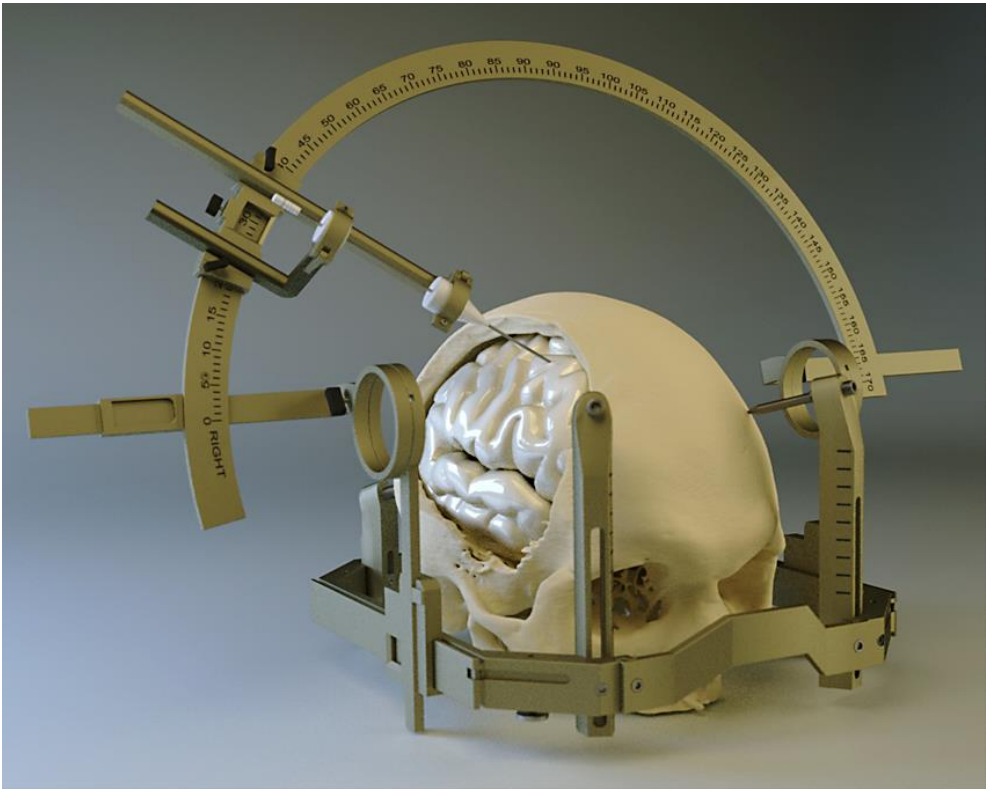
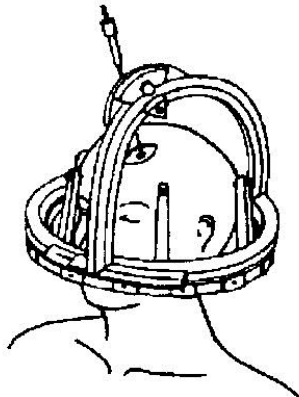
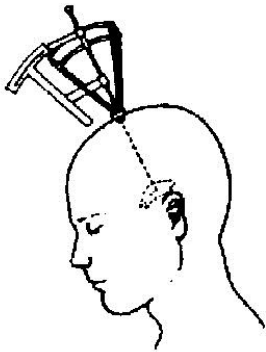
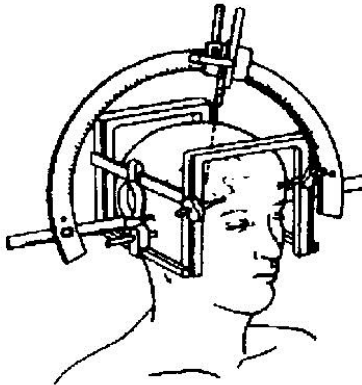
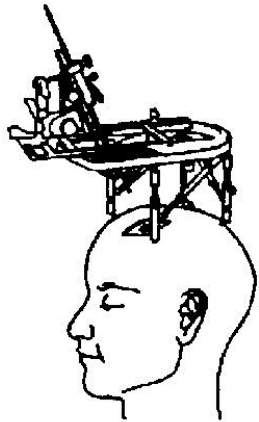
problém navigace

Námořní navigace

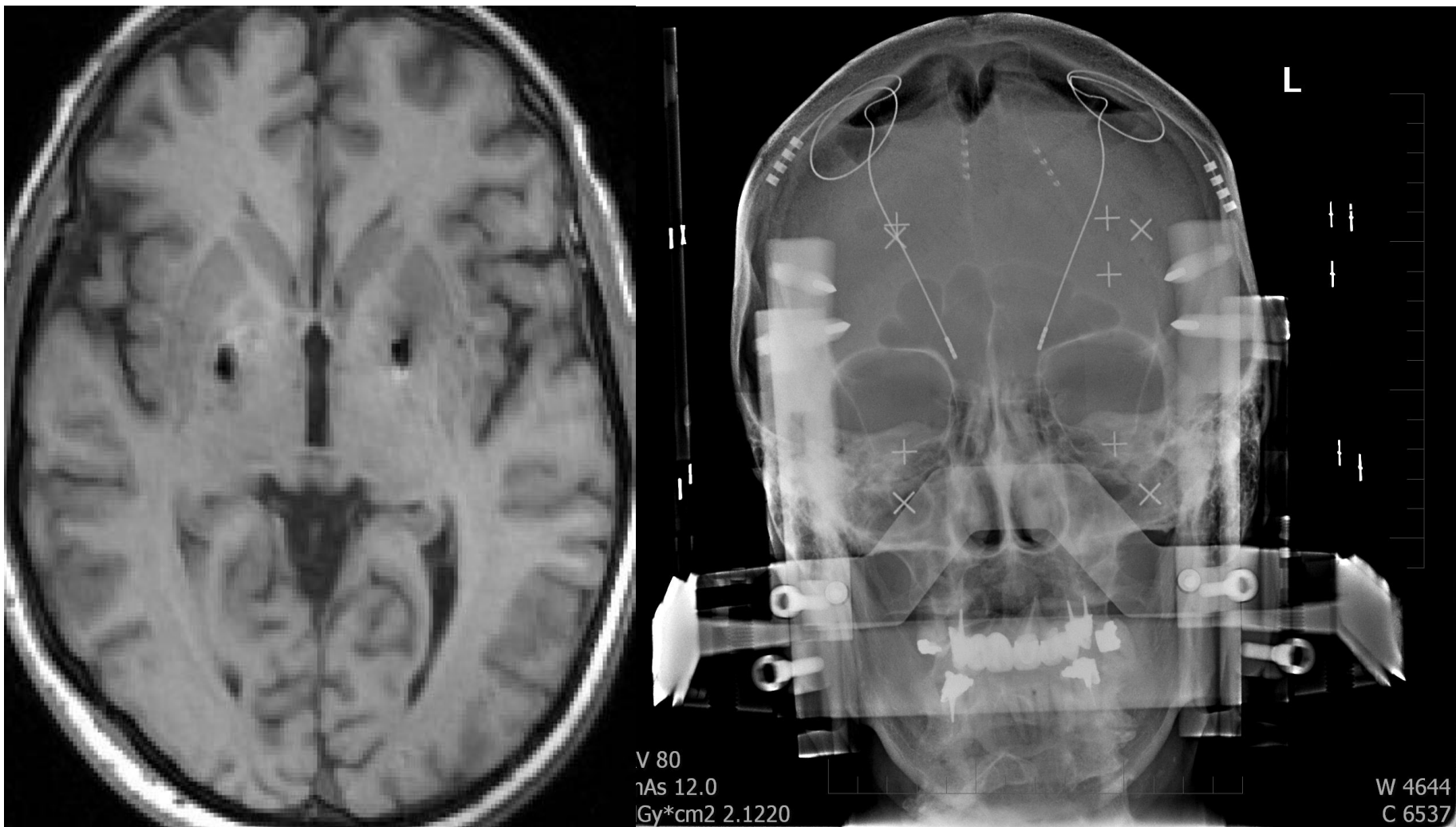

stereotaxe

Hluboká mozková stimulace

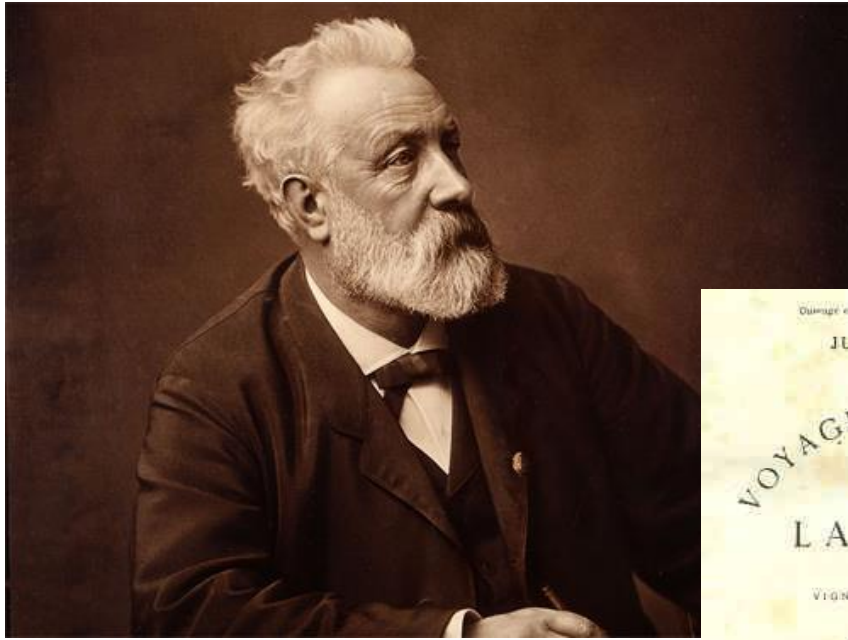

Implantace

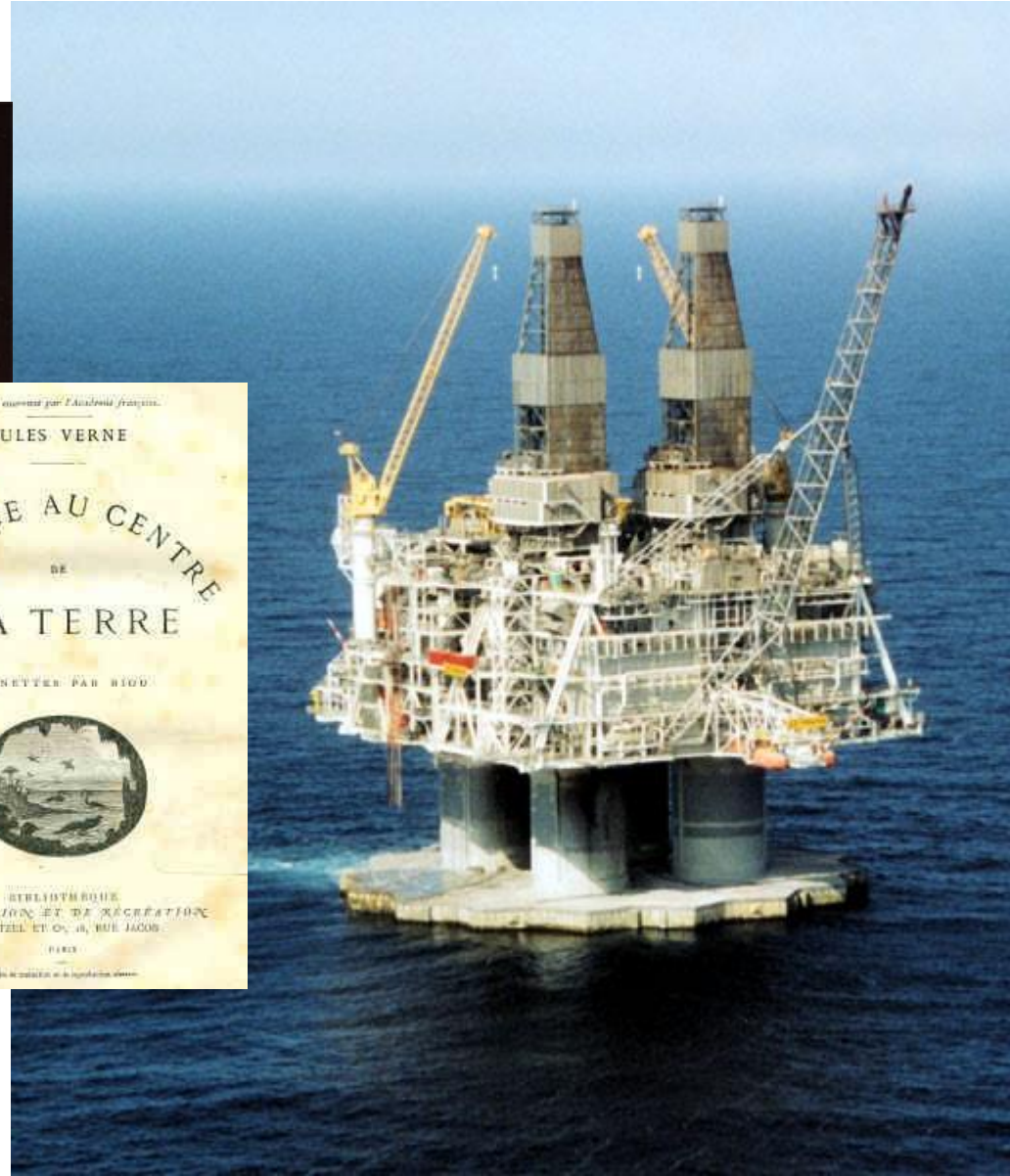
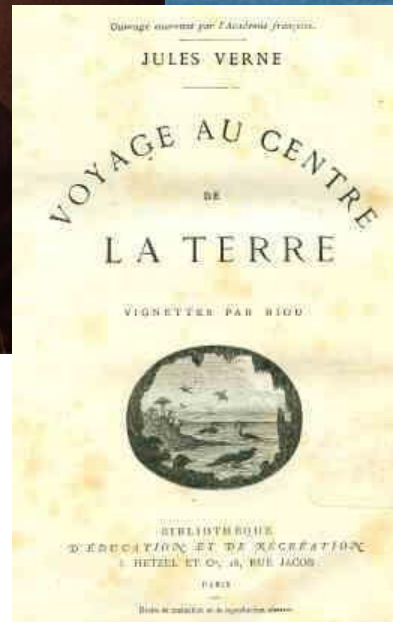

Cesta do středu země

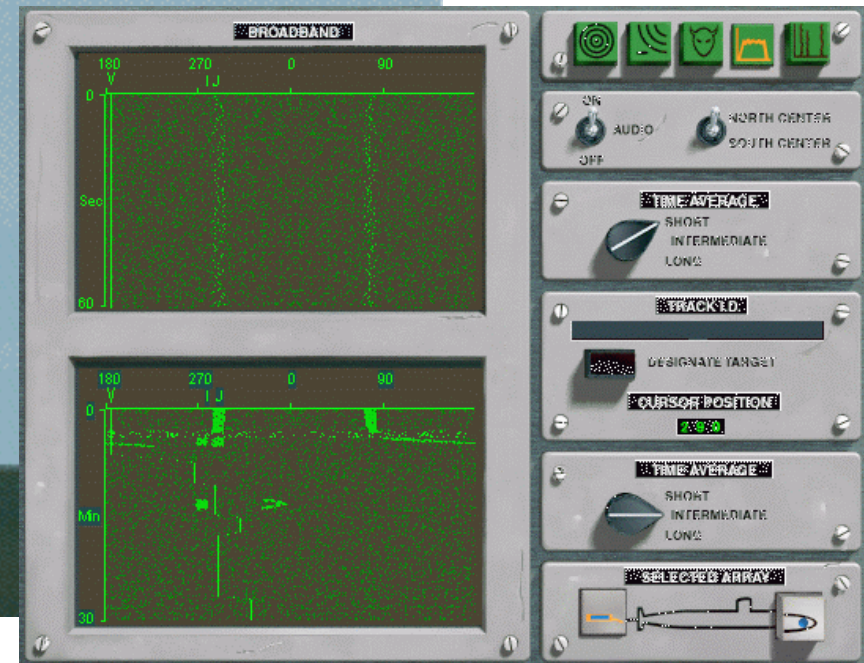
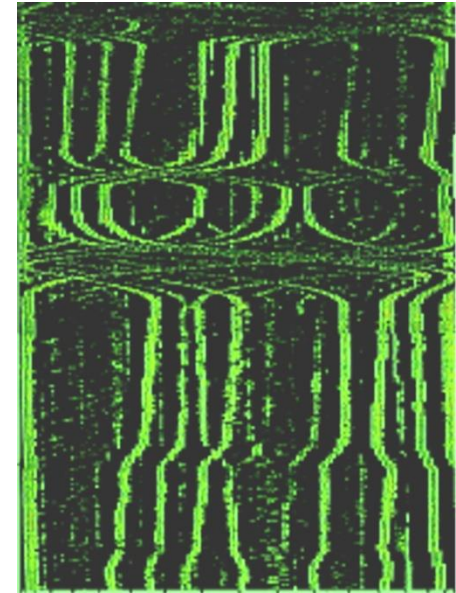
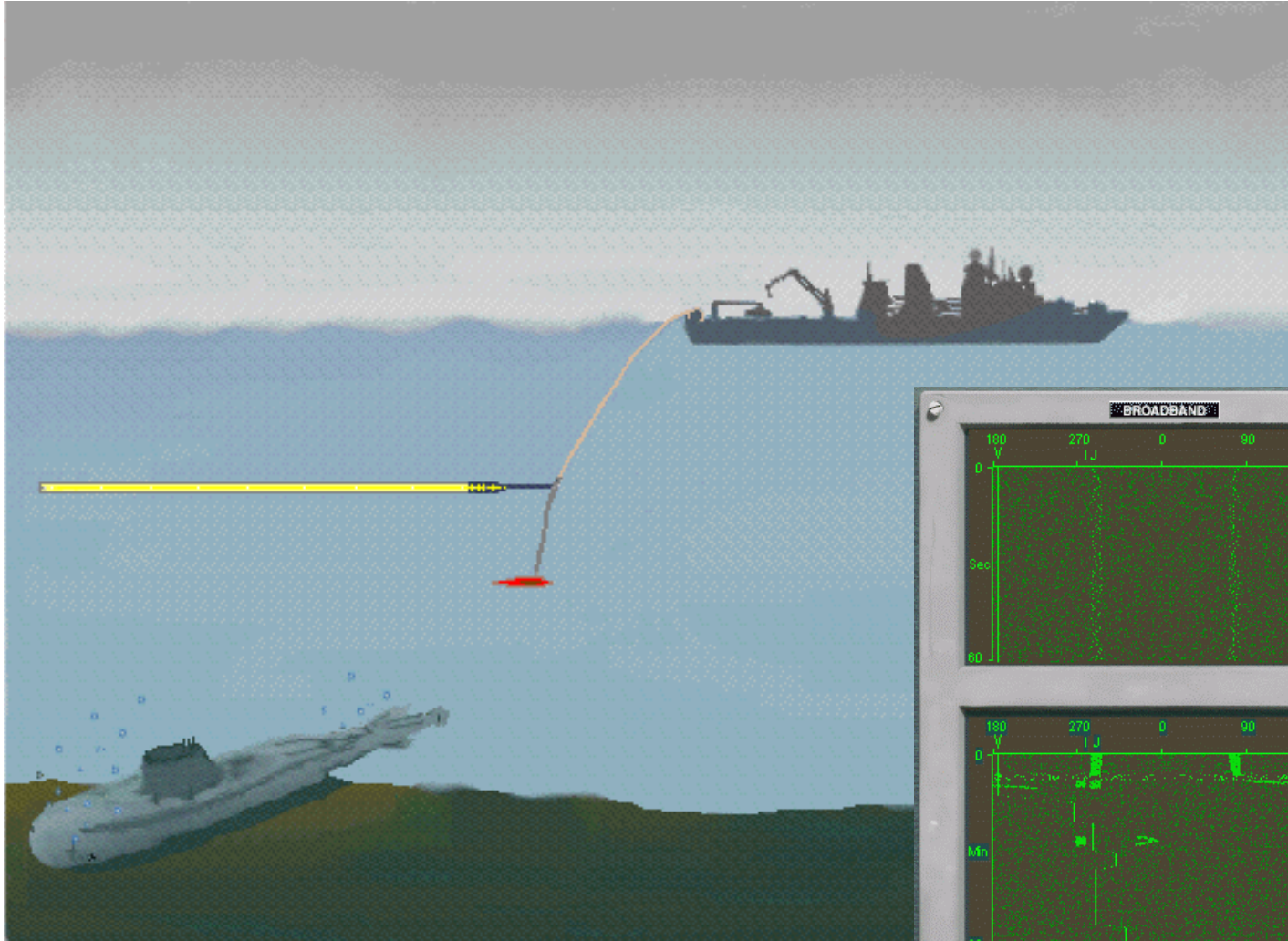
Jules Verne
(1828 – 1905)

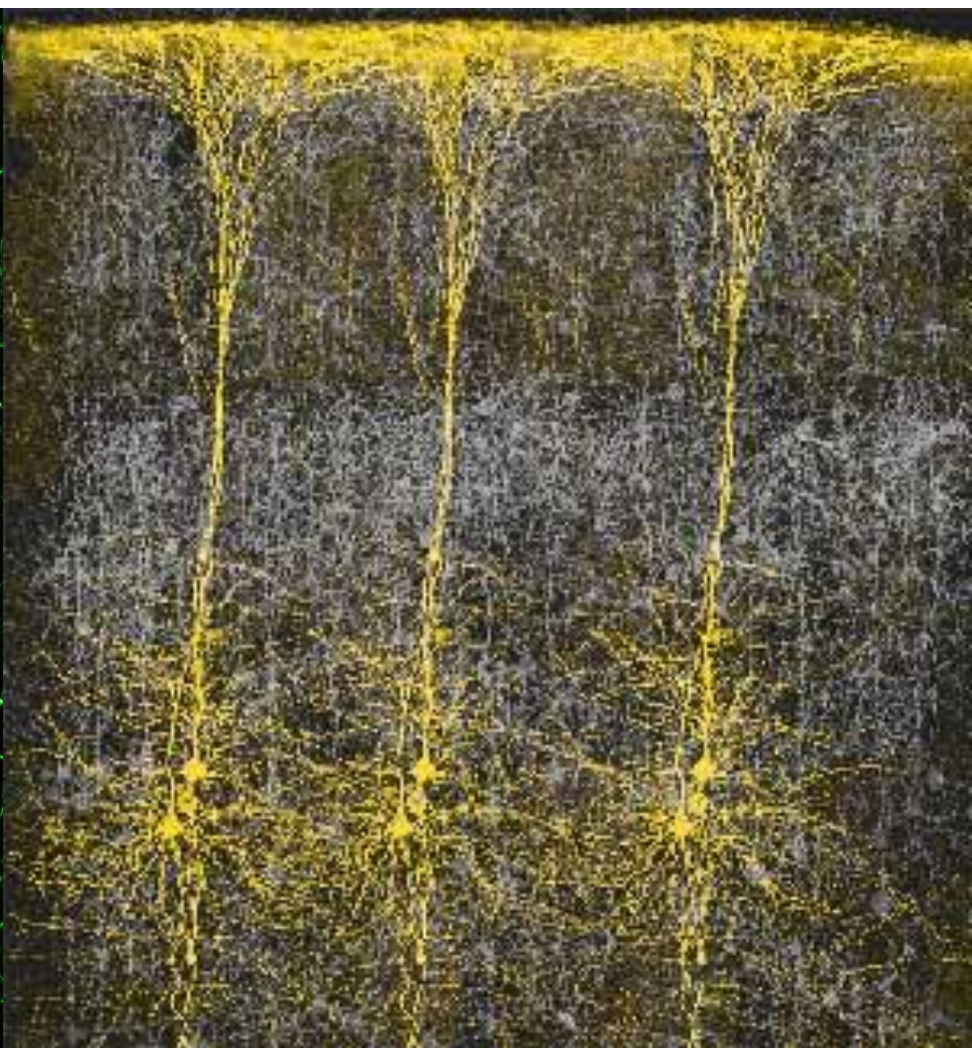
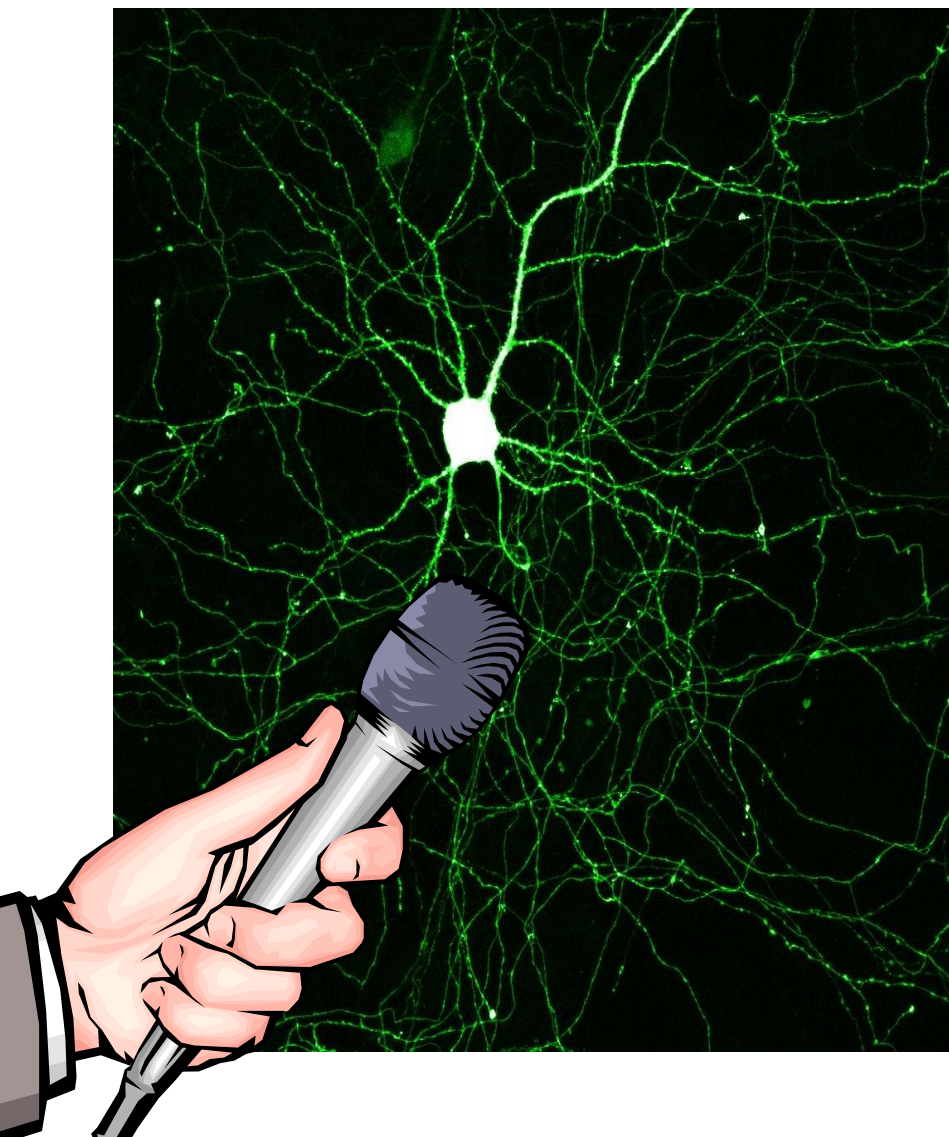

pasivní sonar

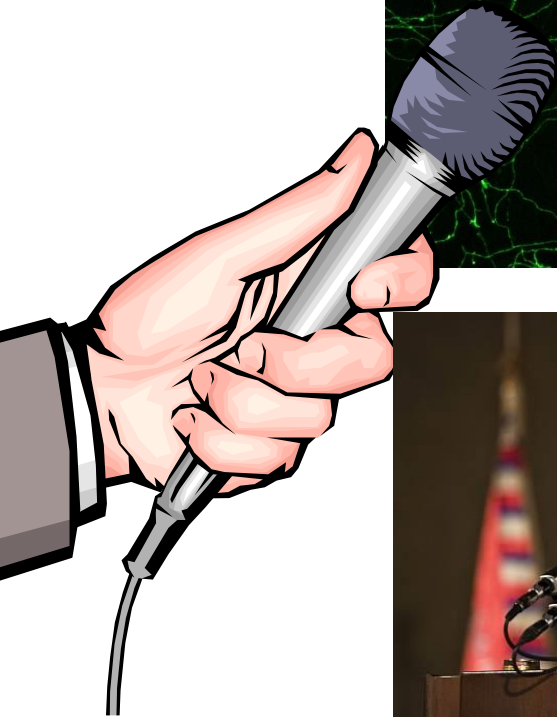
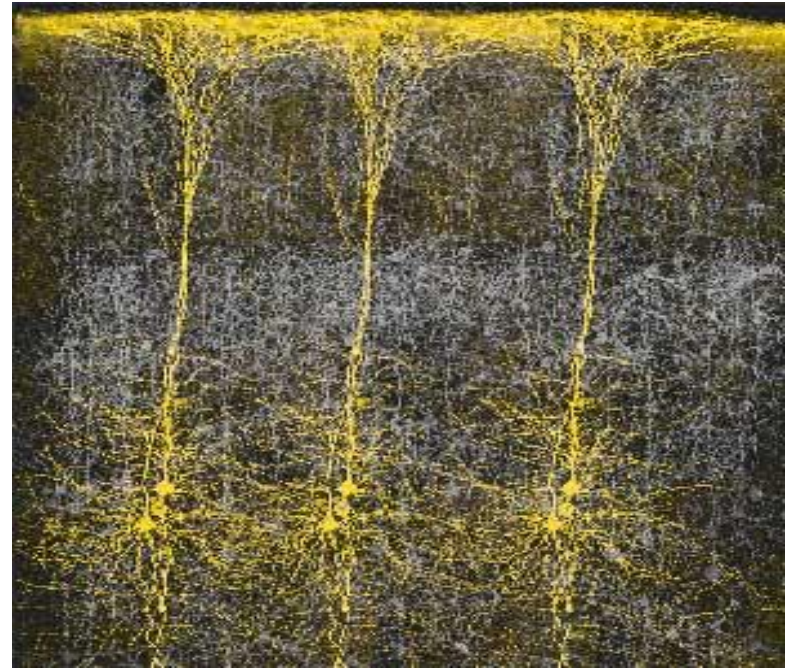
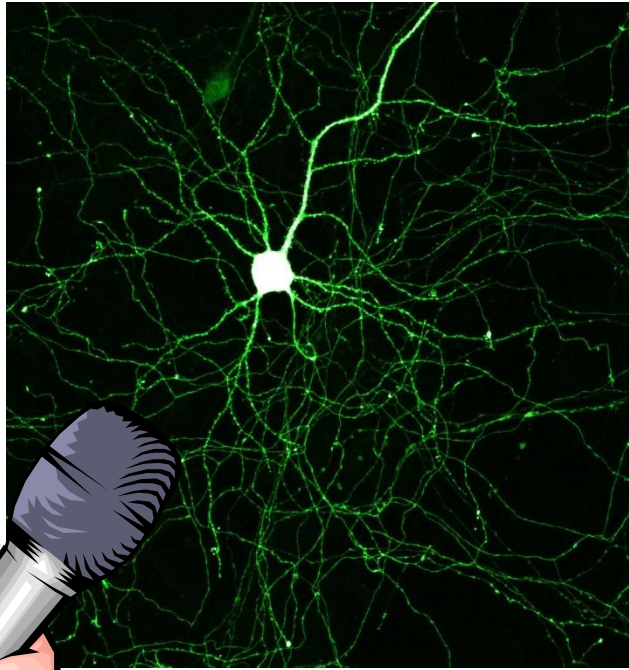

mikrosvět neuronů

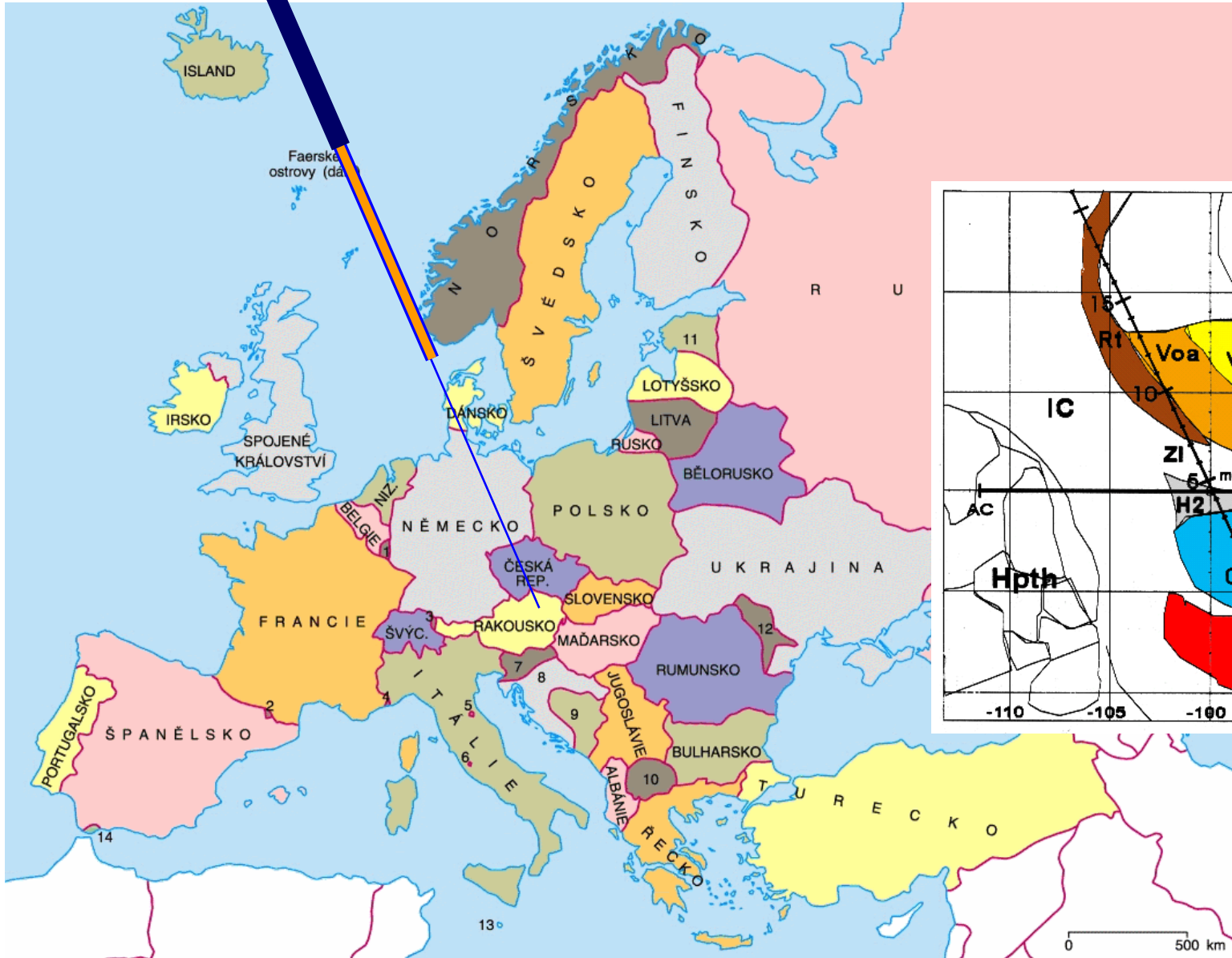

řeč neuronů

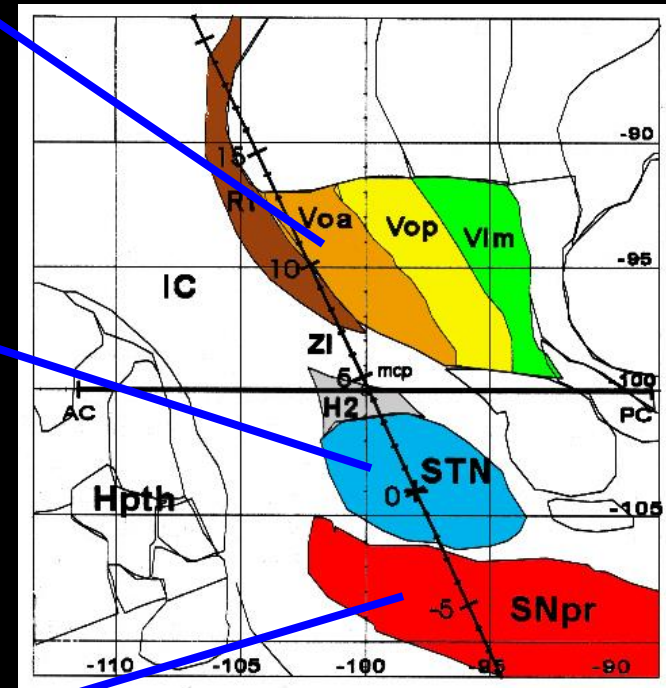
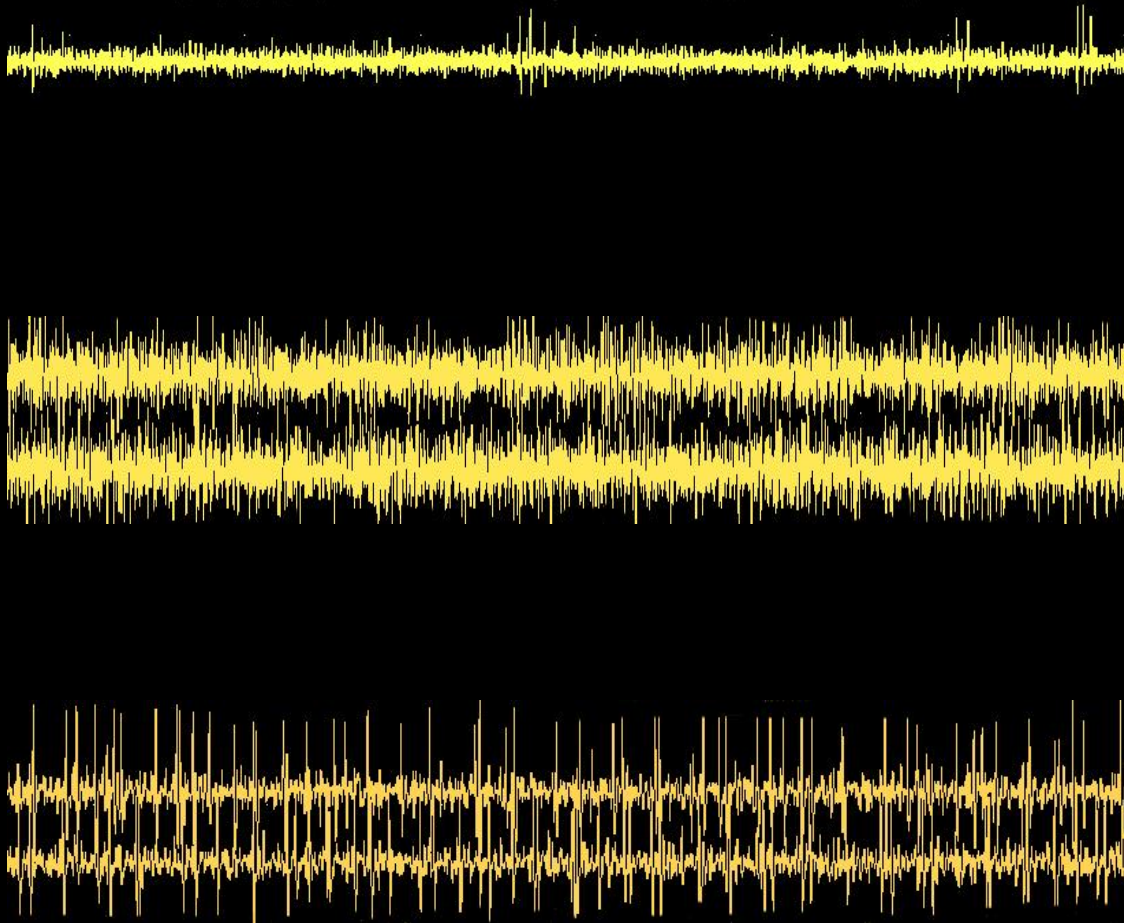

Peroperační mikroregistrace

mikroregistrace

komplikace

Non-motorické komplikace DBS

- **změny nálady**

apatie, deprese, sebevraždy (Bejjani et al. 1999, Okun et al. 2014)

- **změny psychiky**

zhoršení mentálního výkonu
paměti (Rothlind et al. 2007)

- **autonomní poruchy**

nárůst hmotnosti
(Růžička et al. 2012)

- **poruchy zrakové percepce**

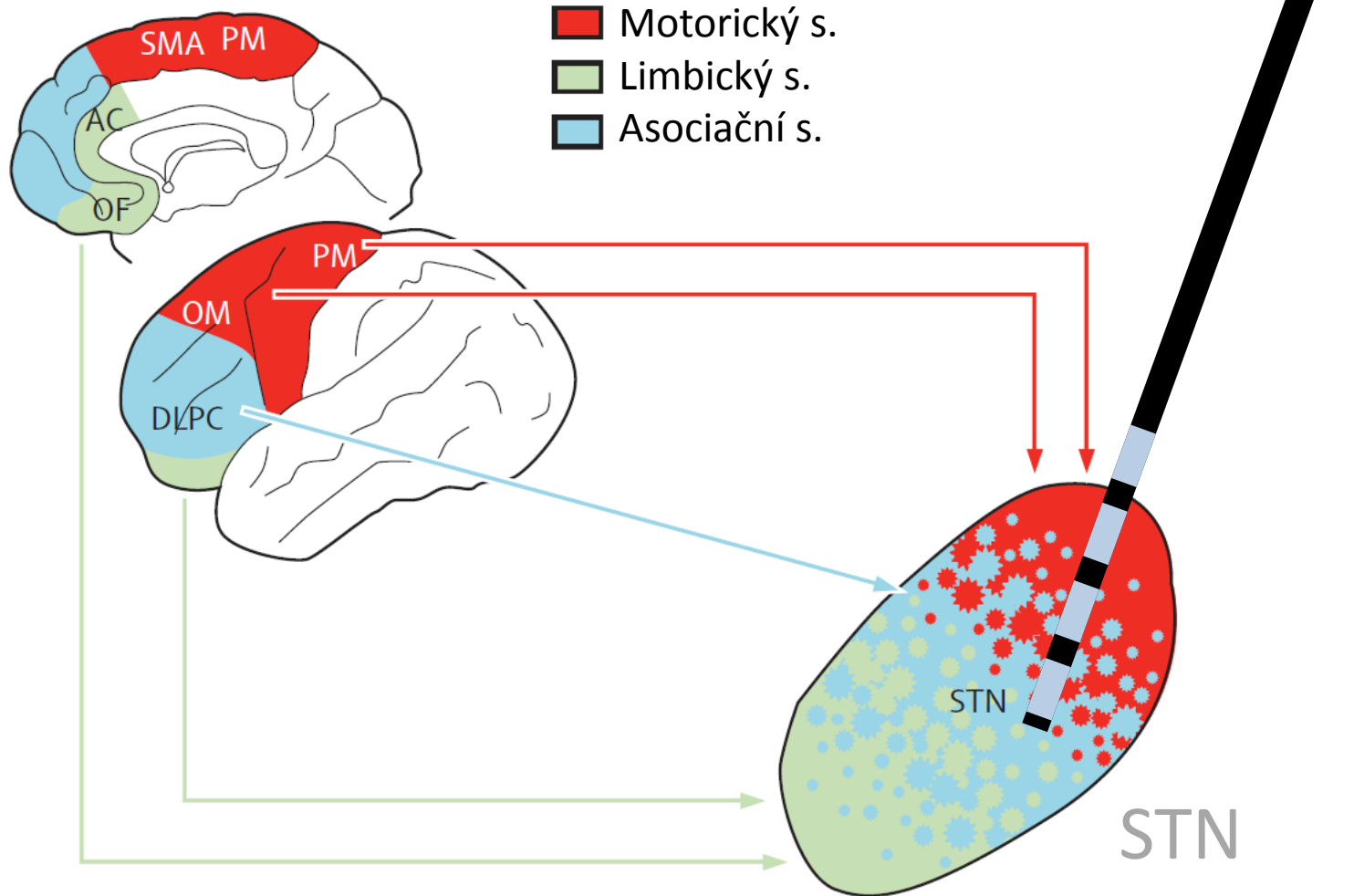
vliv na zrakové funkce (Jech et al. 2006)

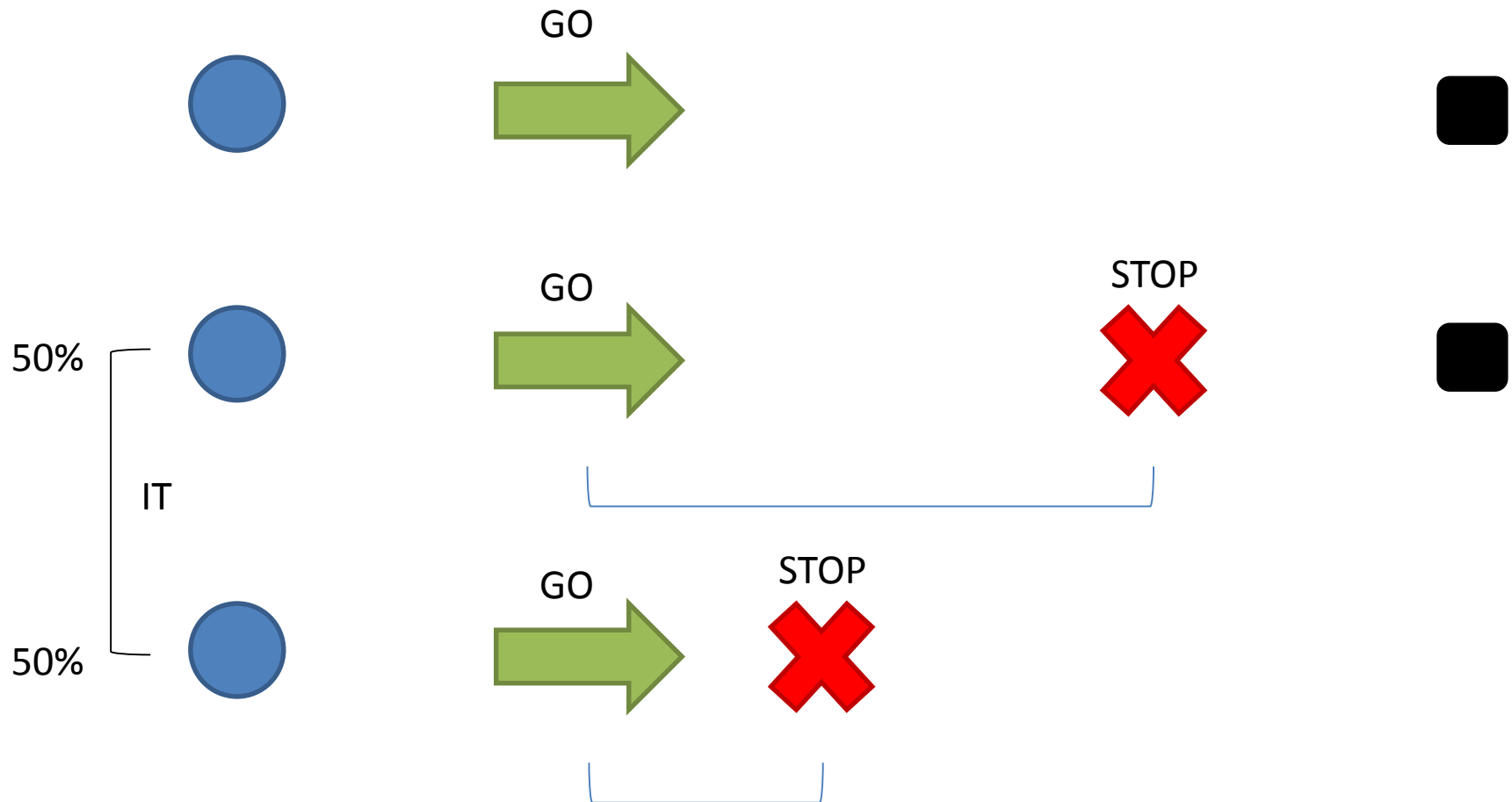
Hyperpřímá dráha

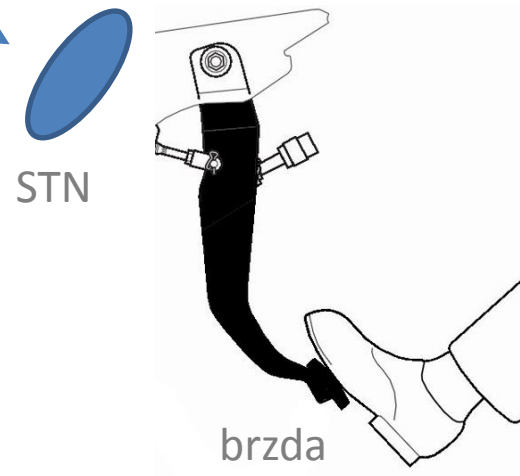
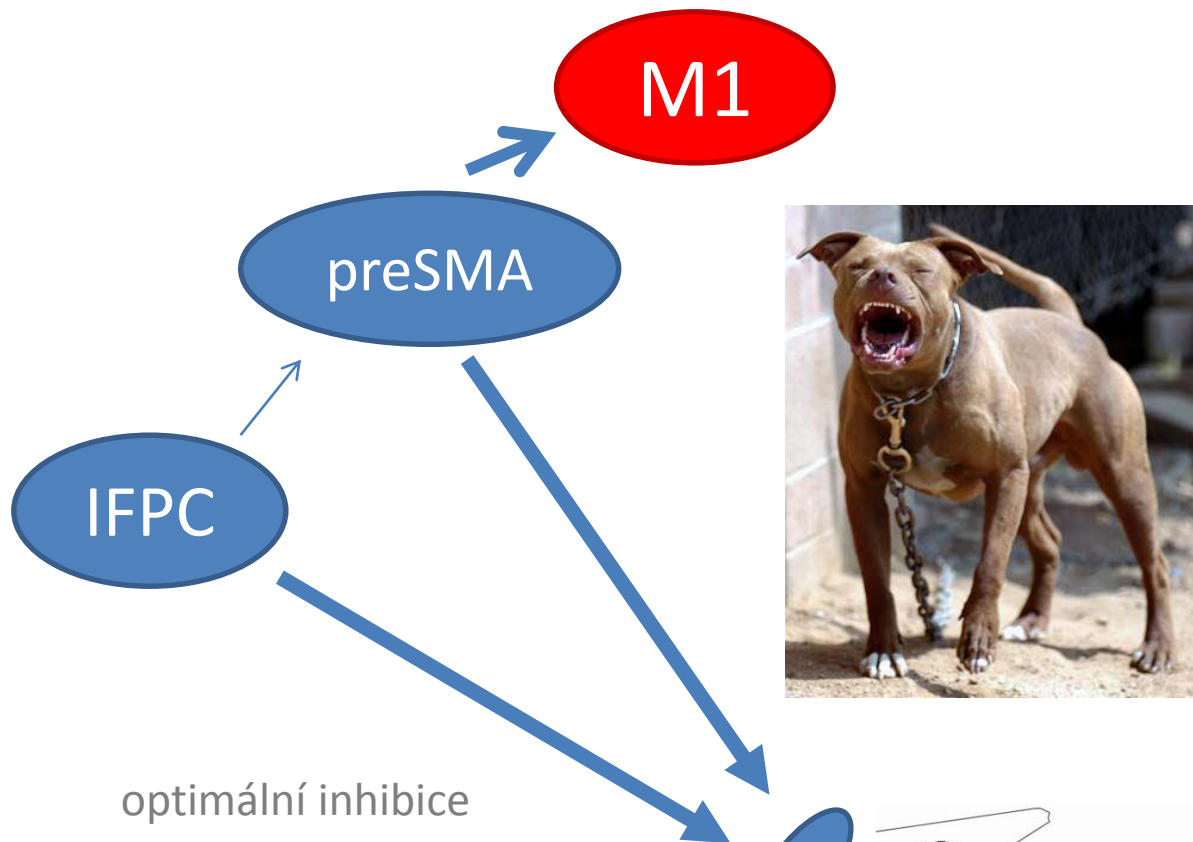
Frontální
kortex

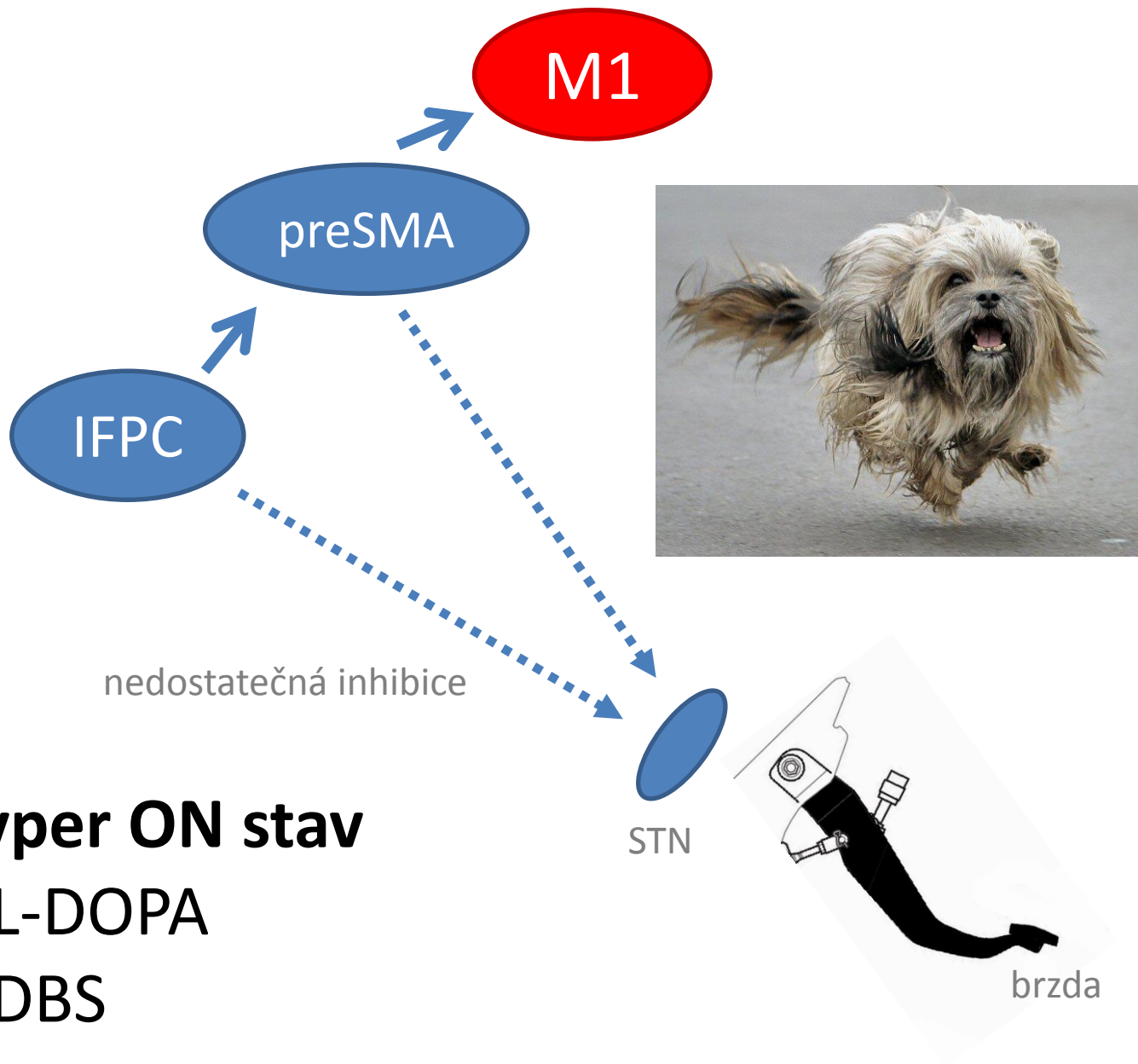
Stop inhibiční úloha

ON stav
L-DOPA
DBS

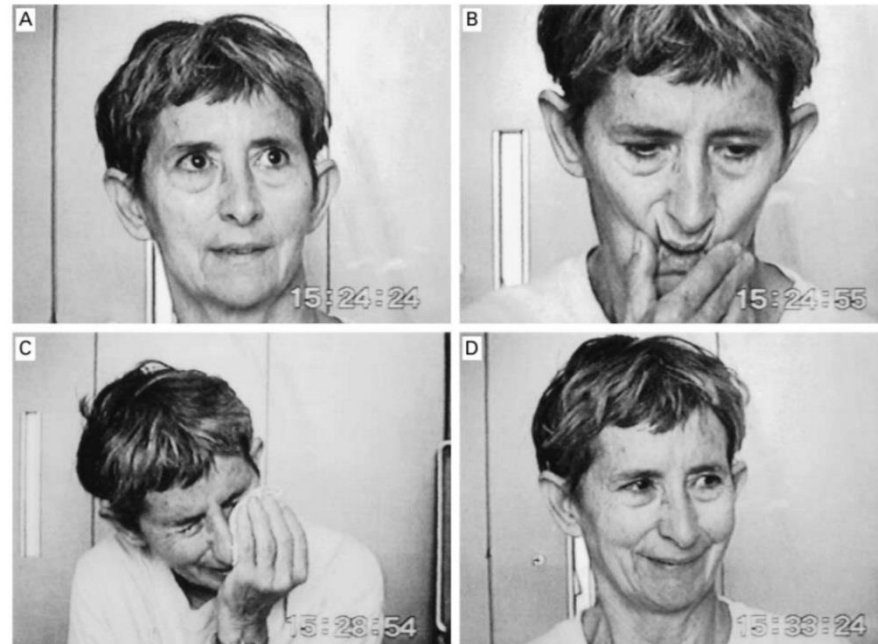

hyper ON stav

- L-DOPA
- DBS

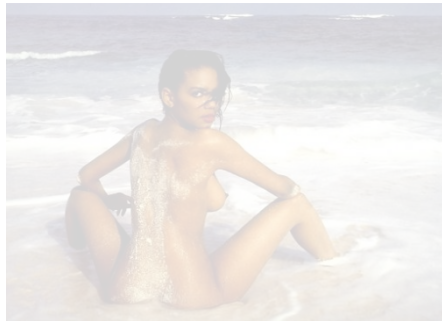
DBS STN – deprese a úzkost

Bejjani et al., 1999

Emotivní poruchy spojené s DBS STN

Serranová, Jech et al. *Mov Dis* 2011

erotika

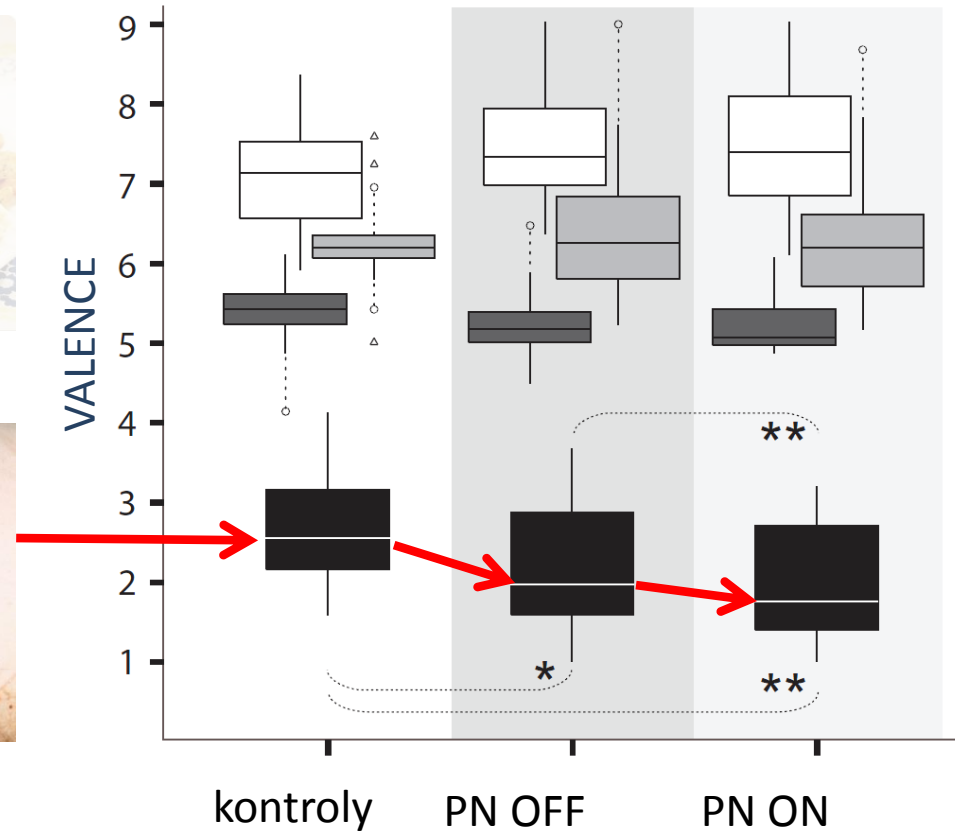
jídlo

neutrální

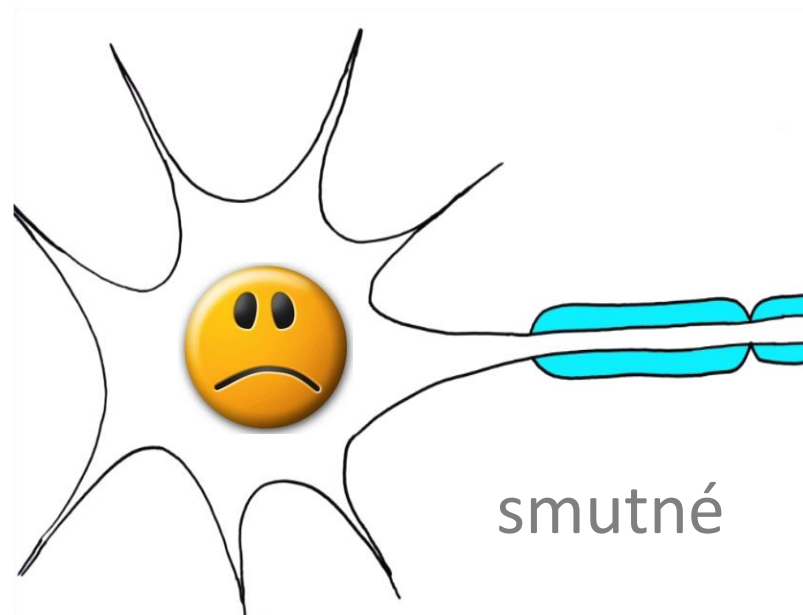
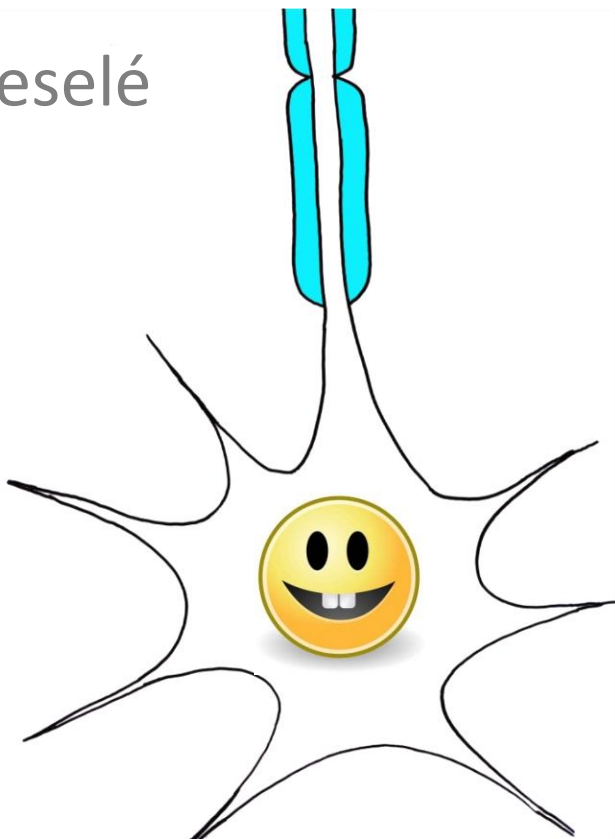
averzivní

DBS vede k vyšší senzitivě k negativním podnětům

Emotivní neurony v STN?

veselé

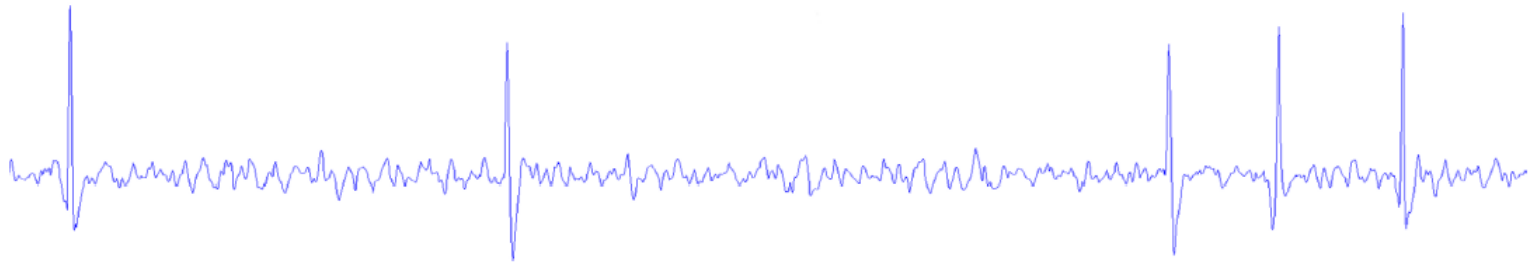
Hledání emotivních neuronů

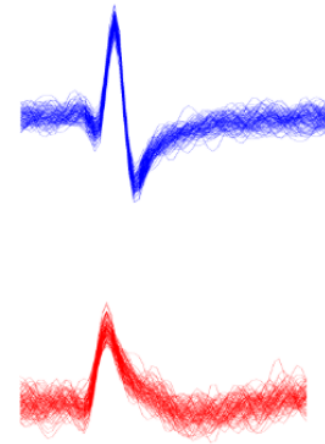
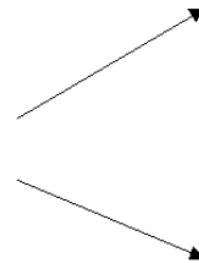
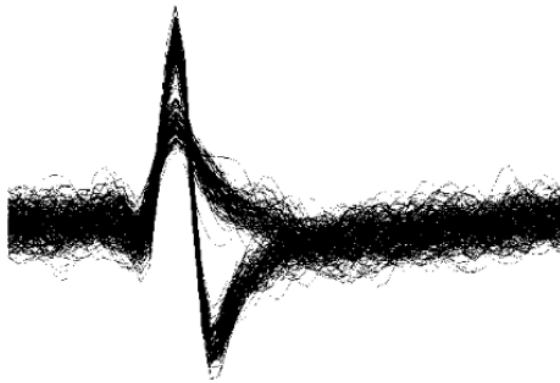

MER - Nahrávání z mikroelektrod

- MER

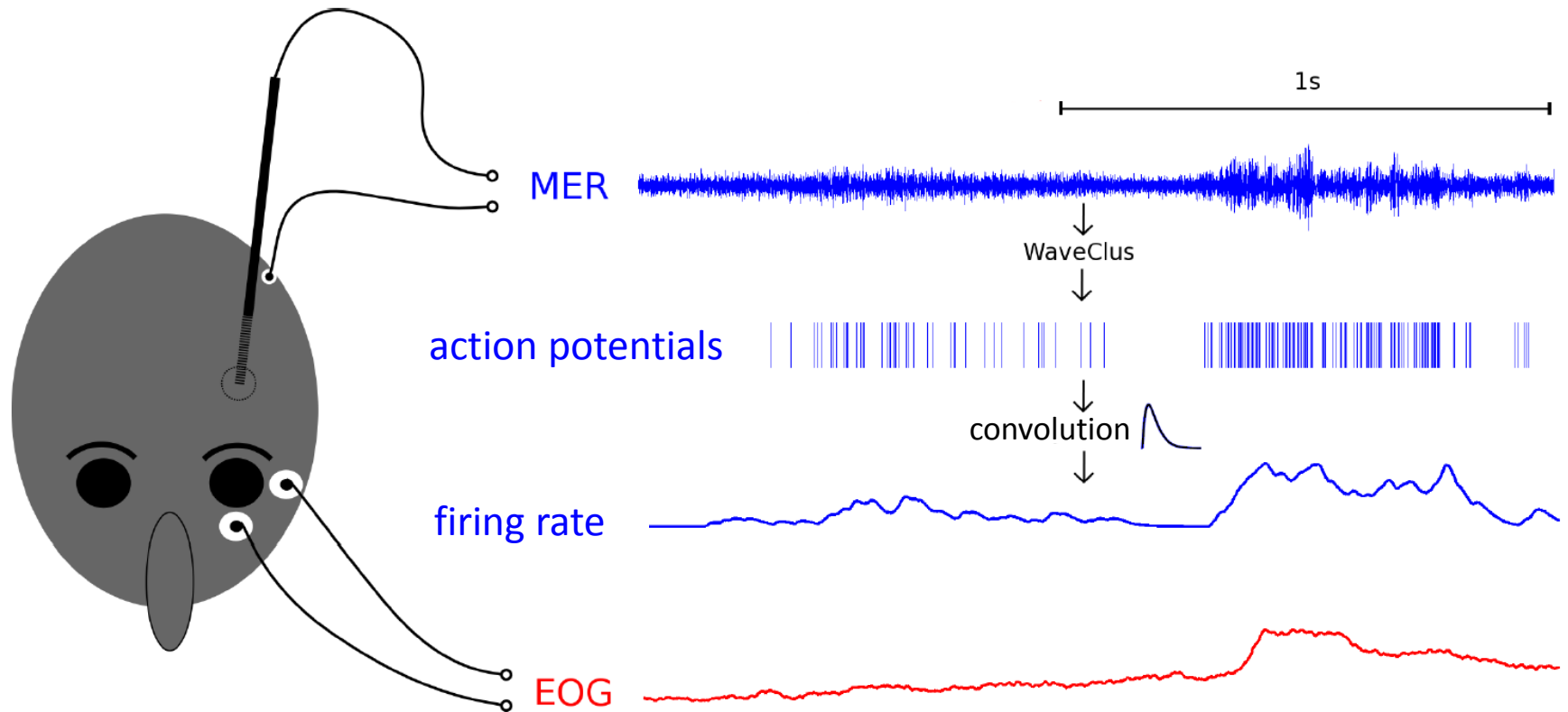

- Detekce akčních potenciálů

J. Wild, J Neurosci Methods. 2012

MER - Nahrávání z mikroelektrod

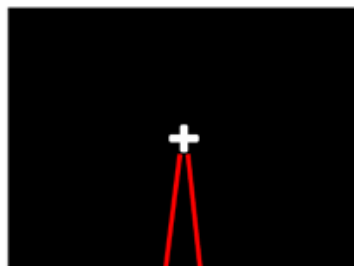
T. Sieger, PLoS ONE 2013

Zraková emotivní úloha

2 s

3,5-5,5 s

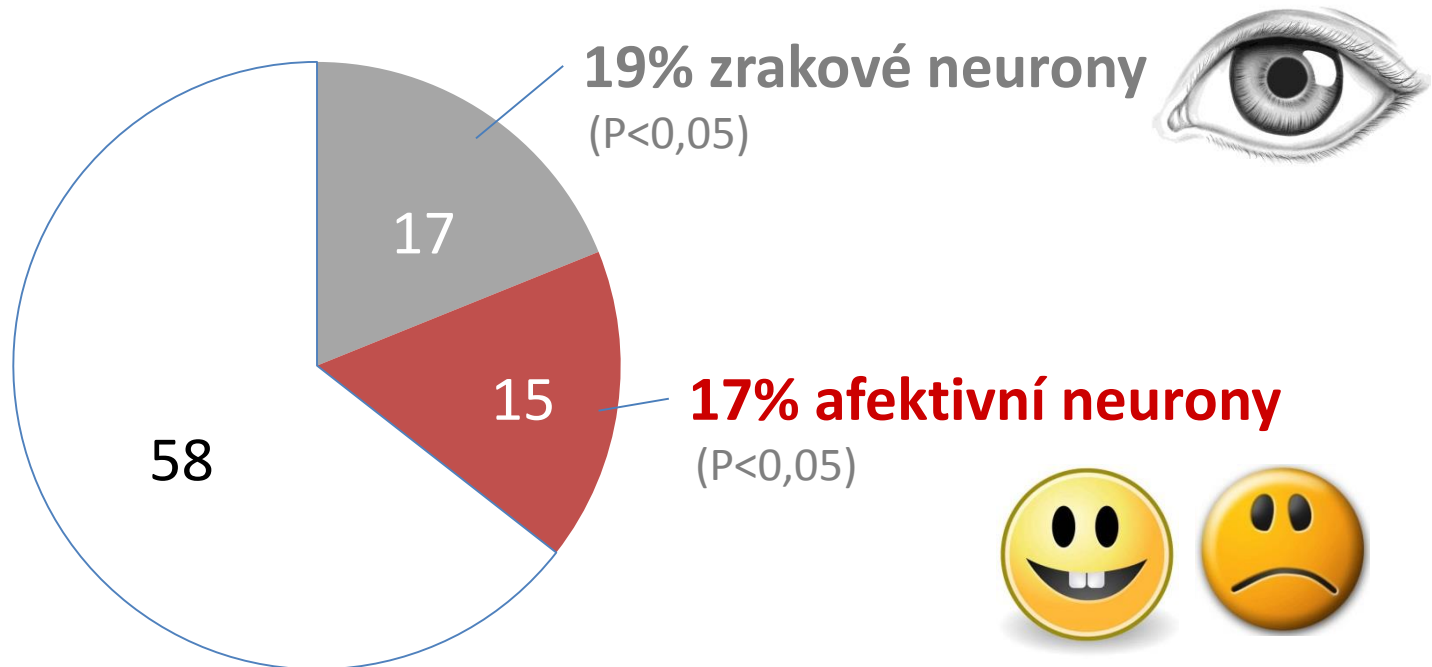
- 8 pozitivní podněty
zábava, erotika
- 8 neutrální podněty
- 8 averzivní podněty
oběti, hrozby

24 IAPS obrázků

Serranová, Sieger, Jech, 2014 submit.

Zrakové a afektivní neurony v STN

90 neuronů detekováno

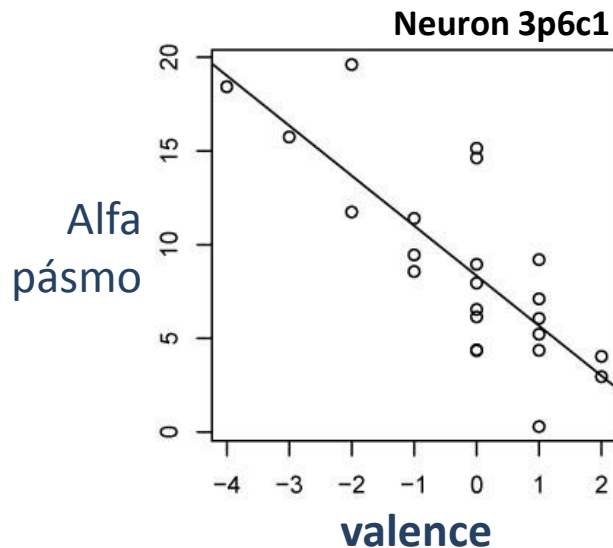

alfa pásmo
neuronální aktivity

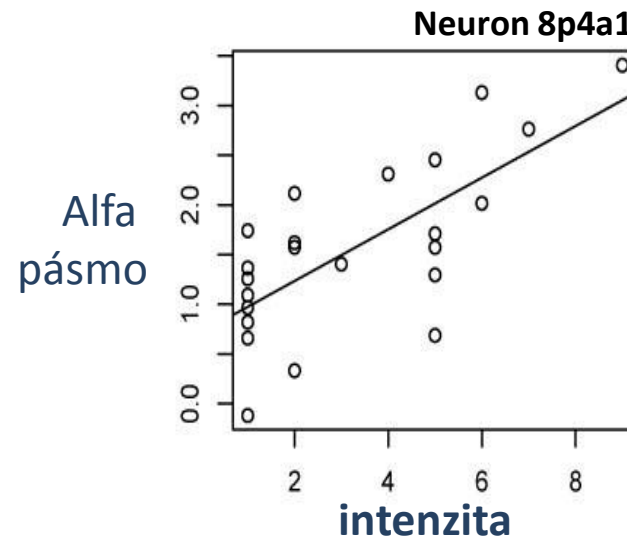
Emotivní neurony v STN

korelace neuronální aktivity v alfa pásmu s emotivním obsahem

$r=-0.77$, $P<0.001$

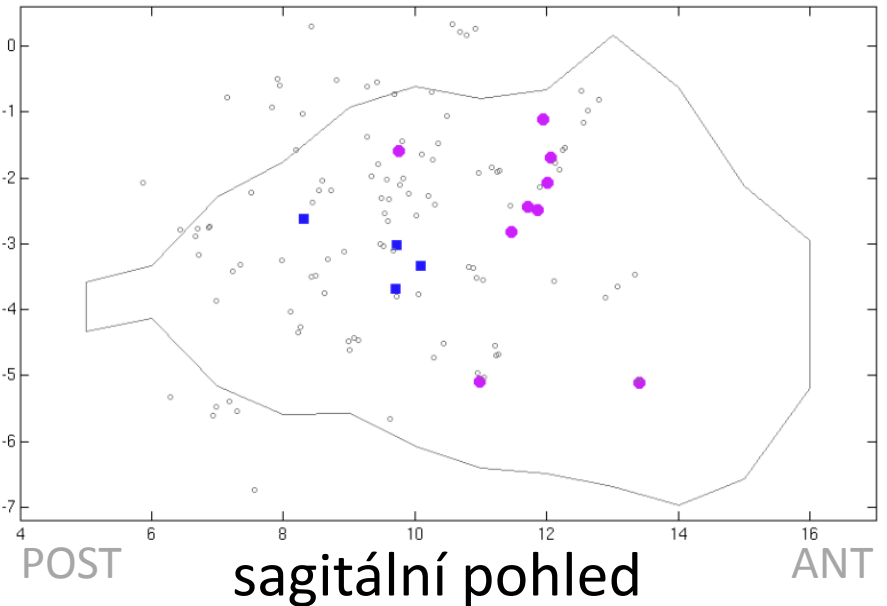
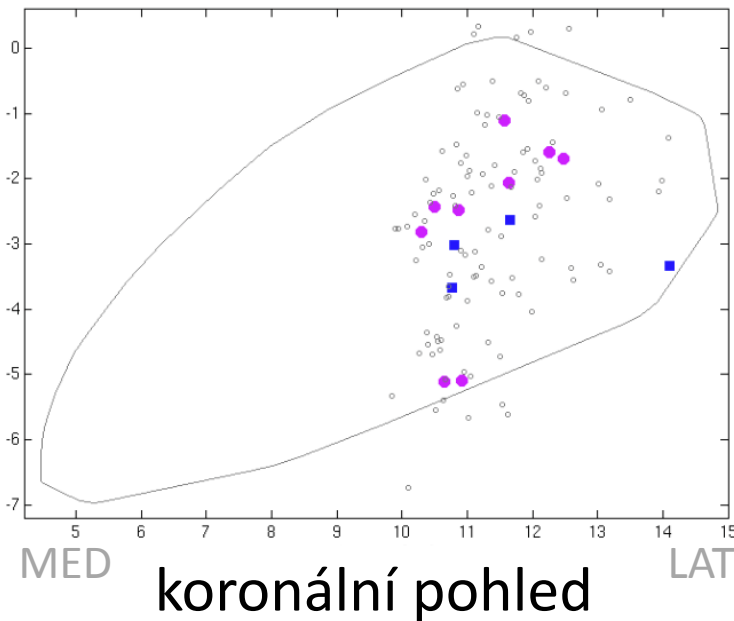
6 neuronů
2 pozitivně
4 negativně

$r=0.72$, $P<0.001$

9 neuronů
7 pozitivně
2 negativně

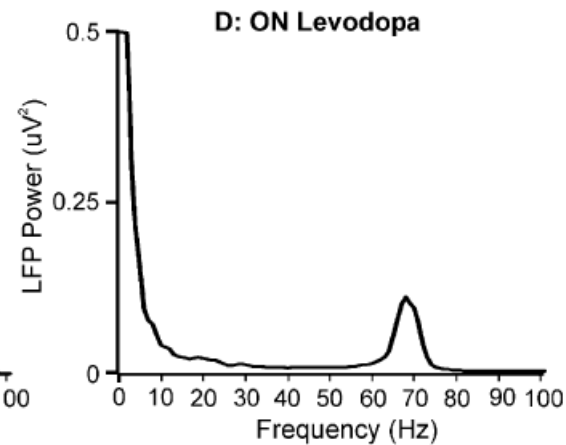
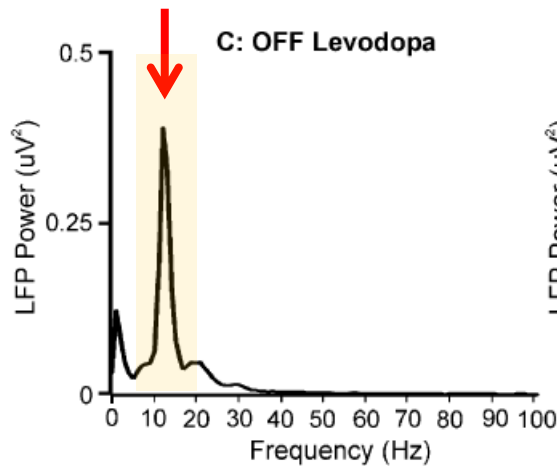
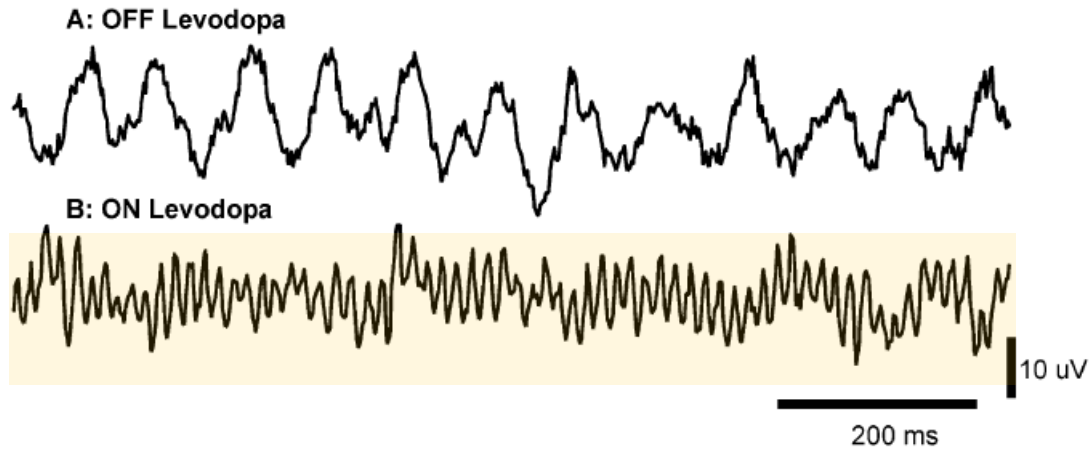
Emotivní neurony v STN

6 na valenci (posterioně)
9 na intenzitě (anteriorně)

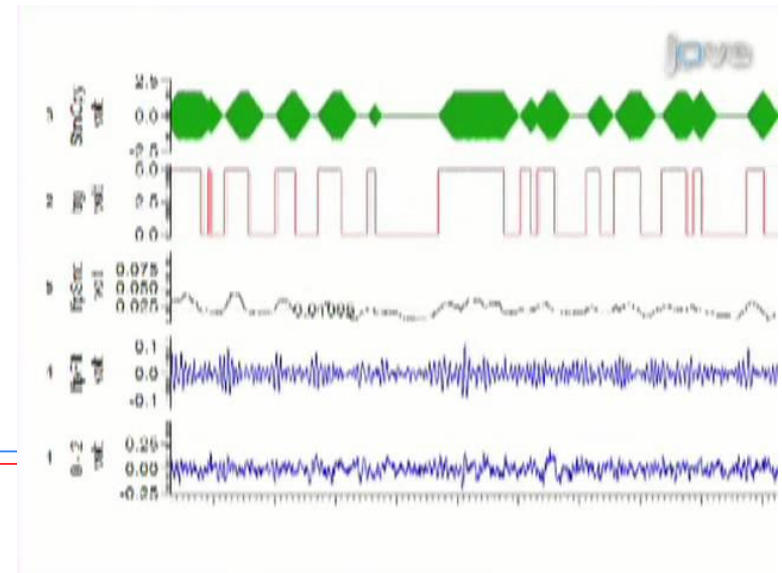
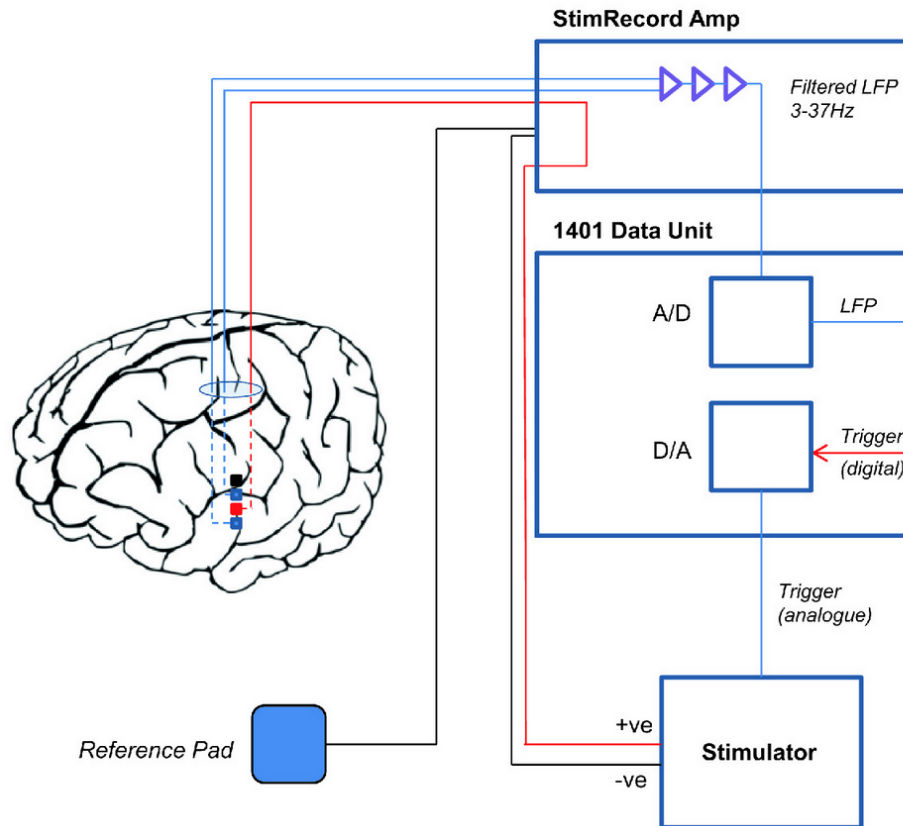
($p < 0,05$)

Beta oscilace v STN

Brown & Williams, Clin Neurophysiol 2005

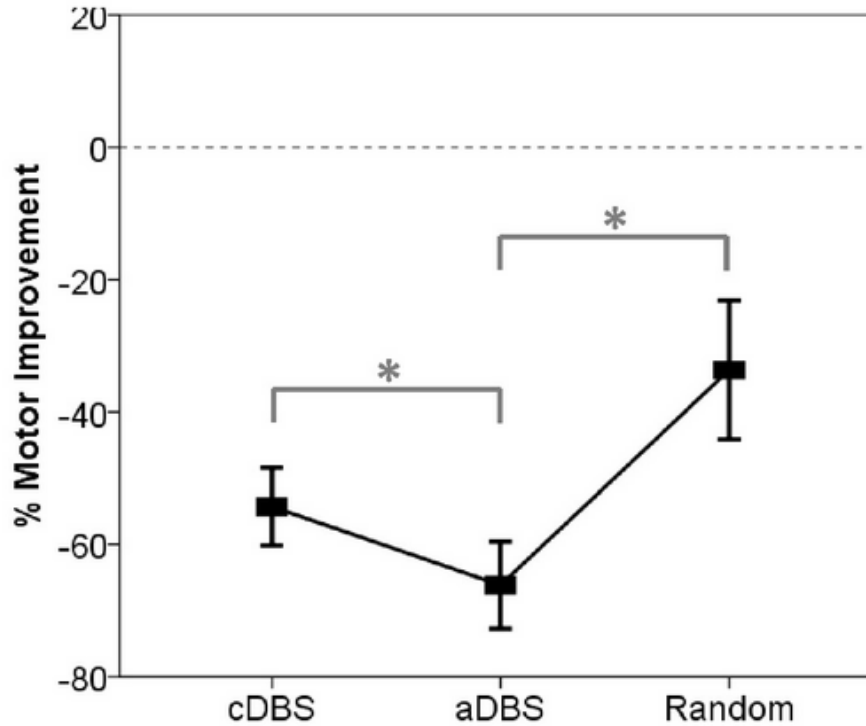
Adaptivní DBS STN

Little et al. J Vis Exp 2014

Adaptivní DBS STN

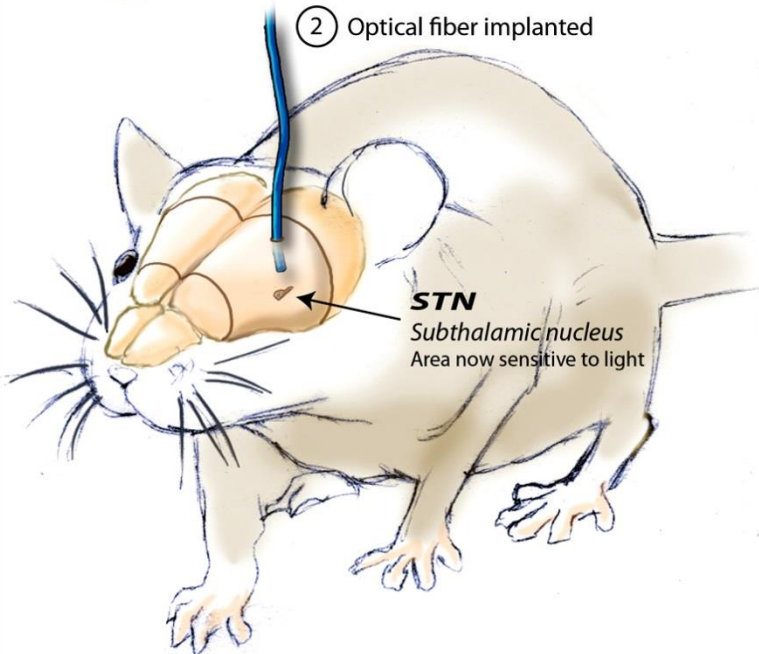
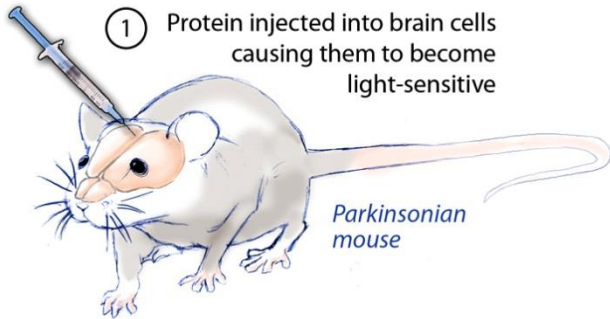

Little et al. J Vis Exp 2014

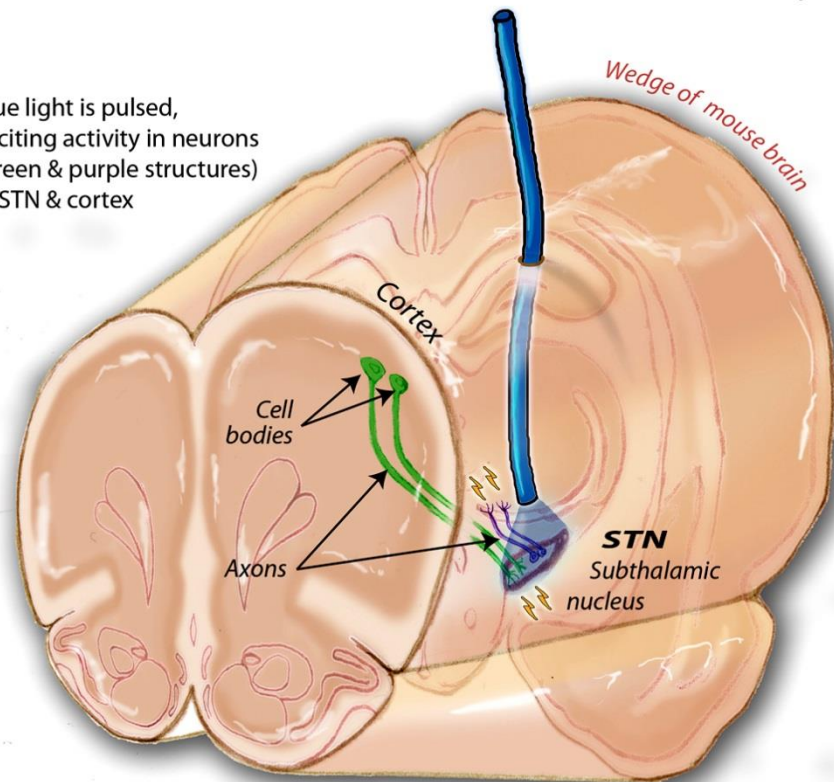
Optická stimulace STN

Tuning Parkinsonian circuitry with light

③ Blue light is pulsed, exciting activity in neurons (green & purple structures) in STN & cortex

④ Parkinsonian behavior is greatly ameliorated with light therapy

Souhrn

- **poruchy hybnosti**
obrna, parkinsonismus, dystonie
- **neuromodulační léčba**
  - magnetická / elektrická stimulace
„přeprogramování“
    - motoriky (výhodné)
    - psychiky (pozor!)
  - nové stimulační systémy

DBS centrum Praha

Mgr. Ondřej Bezdíček, PhD

MUDr. Hana Brožová, PhD

Romana Caklová

MUDr. Petr Dušek, PhD

Markéta Fialová

MUDr. Petra Havránková, PhD

Prof. MUDr. Robert Jech, PhD

MUDr. Petra Kleinová

Mgr. Olga Klempířová, PhD

MUDr. Jiří Klempíř, PhD

Zuzana Kordová

Olga Kučerová

MUDr. Veronika Ibarburu

MUDr. Petr Mečíř, MBA

Mgr. Tomáš Nikolai

MUDr. Kamila Peterová

Anna Rezková

Prof. MUDr. Jan Roth, CSc.

MUDr. Filip Růžička, PhD

Prof. MUDr. Evžen Růžička, DrSc.

MUDr. Tereza Serranová, PhD

Irena Stárková

MUDr. Tereza Uhrová, PhD

MUDr. Olga Ulmanová, PhD

MUDr. Dušan Uργοšík, CSc.

Martin Voleman

MUDr. Markéta Volfová

Květoslav Vtípil

Daniela Vymazalová

Prof. MUDr. Josef Vymazal, DSc.